The background features a light gray silhouette of a person standing on a rocky outcrop on the left side. At the bottom of the page, there is a row of dark gray silhouettes of various mountain peaks and rocky terrain.

Διπλωματική Εργασία Μεταπτυχιακού Προγράμματος Σπουδών
ΠΟΛΥΤΕΧΝΕΙΟ ΚΡΗΤΗΣ | ΣΧΟΛΗ ΑΡΧΙΤΕΚΤΟΝΩΝ ΜΗΧΑΝΙΚΩΝ

Θέμα | **ΑΓΡΟΤΟΥΡΙΣΤΙΚΗ ΑΝΑΠΤΥΞΗ ΜΕΣΩ ΟΙΚΟΛΟΓΙΚΟΥ ΣΧΕΔΙΑΣΜΟΥ ΤΟΥ ΦΥΣΙΚΟΥ ΤΟΠΙΟΥ**

*επιβλ. επίκουρη καθηγήτρια αρχιτ. Πανίτα Καραμανέα
σπουδάστρια αρχιτ. Χαρά-Μαρία Λαϊνάκη*

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

Περίληψη

ΑΝΑΛΥΣΗ ΠΕΡΙΟΧΗΣ

1. Εισαγωγή
- 1.1. Οικιστικό σύνολο
- 1.2. Κλίμα
- 1.3. Φωτογραφική αποτύπωση
- 1.4. Τοπική παραγωγή
- 1.5. Φυσικό περιβάλλον
- 1.6. Κοινωνικά στοιχεία

ΑΓΡΟΤΟΥΡΙΣΜΟΣ

2. Ορισμός και έννοια
- 2.1. Μορφές αγροτουρισμού
- 2.2. Αναφορές από άλλες χώρες
- 2.3. Αγροτουρισμός στον ελληνικό χώρο
- 2.4. Αναφορές από Ελλάδα
- 2.5. Αγροτουρισμός στην Κρήτη
- 2.6. Αγροτουρισμός στο Δήμο Κισάμου
- 2.7. Συμπεράσματα και προτάσεις

ΑΡΧΙΤΕΚΤΟΝΙΚΗ ΚΡΗΤΙΚΟΥ ΣΠΙΤΙΟΥ ΚΑΙ ΙΣΤΟΡΙΑ

- 3.1. Ιστορία
- 3.2. Τυπολογία

ΔΙΑΓΝΩΣΗ

- 4.1. Τοποθεσία περιοχής μελέτης
- 4.2. Τοπογραφικά στοιχεία περιοχής
- 4.3. Χάρτης υδάτων
- 4.4. Χάρτης δικτύου κίνησης
- 4.5. Εντοπισμός ευάλωτων σημείων περιοχής
- 4.6. Χάρτης δομημένου/αδόμητου περιβάλλοντος
- 4.7. Χάρτης φυσικής βλάστησης
- 4.8. Αλληλουχία στοιχείων

ΠΡΟΤΑΣΗ

- 5.1. Γενικό πλάνο προτάσεων
- 5.2. Οικολογικός σχεδιασμός
- 5.3. Μελέτη πρότασης
- 5.4. Τυπολογία καταλυμάτων
- 5.5. Αγροτουριστική μονάδα

Η παρούσα εργασία έχει ως θέμα τον αγροτουρισμό και ειδικότερα την ορθή ανάπτυξή του σε αγροτική περιοχή παράκτιου μετώπου, μέσω του φυσικού τοπίου ως εργαλείο ανάγνωσης και μελέτης. Κύριος στόχος της εργασίας αυτής είναι η συλλογή προτάσεων ανάπτυξης και οργάνωσης ενός δημιουργικού και παραγωγικού τοπίου, που στη περίπτωση μας είναι ο κόλπος της Κισάμου. Αρχικά μελετάται η έννοια του αγροτουρισμού καθώς και οι μορφές του με αναφορές και παραδείγματα από εξωτερικό και Ελλάδα καταλήγοντας στη Κρήτη και στο τρόπο ανάπτυξής του μέχρι σήμερα. Ενώ στο επόμενο στάδιο της εργασίας μελετάται η αρχιτεκτονική του κρητικού σπιτιού και η εξέλιξή της από την νεολιθική εποχή έως και τους νεώτερους χρόνους.

Έπειτα, θα ερευνηθεί η ιστορική ταυτότητα της περιοχής αλλά και η σχέση της ανθρώπινης δραστηριότητας κατά την εξέλιξη της δημιουργία του τοπίου της ευρείας περιοχής. Μελετώντας πρώτα την τοπογραφία, την γεωγραφία, το κλίμα και ό,τι περιλαμβάνει το φυσικό περιβάλλον της περιοχής, θα γίνει αναδρομική αναφορά τόσο κοινωνικά όσο και πολιτιστικά.

Στην συνέχεια θα μελετηθούν οι τοπικές ιδιαιτερότητες του τοπίου και με βάση αυτή την ανάγνωση θα γίνει η διάγνωση των κρίσιμων/ευάλωτων σημείων.

Στο τελικό στάδιο της εργασίας περιέχονται προτάσεις όπου αποσκοπούν στην απόδοση κινήτρων αλλά και αυτούσιων προτάσεων προς οικολογική βελτίωση, καθώς και κοινωνική και οικονομική ανάπτυξη. Η δημιουργία των προαναφερθέντων προτάσεων και ιδεών έχουν βασικό γνώμονα τον οικολογικό σχεδιασμό του τοπίου αλλά και την διατήρηση της αρχιτεκτονικής λαϊκής παράδοσης με στόχο την ήπιας μορφής τουριστική ανάπτυξη, συμπεριλαμβανομένου δε ότι απευθύνονται σε περιοχή αγροτουριστικού προορισμού και σχετικών δραστηριοτήτων. Κύρια πρόταση της μελέτης αυτής είναι η δημιουργία μιας πρότυπης αγροτουριστικής μονάδας με καταλύματα φιλοξενίας και αγροτικές καλλιέργειες.

Έπονται τα συμπεράσματα, η βιβλιογραφία και οι ηλεκτρονικές πηγές.

analysis

---

1. Ανάλυση περιοχής 1.Εισαγωγή_Γεωγραφική προσέγγιση

10.790
κάτοικοι
σύμφωνα με τα
δημογραφικά
στοιχεία 2011

335 km²
επιφάνεια
εδάφους

45 min χρόνος
διαδρομής
Καστέλι-Χανιά

ορεινό τοπίο
πεδιάδες 48%
17% εύφορη
γη

13 παραλίες
βιότοπος,
φαράγγια, ζώνες
Natura2000

2 χερσόνησοι
Γραμβούσα
&
Ροδωπός

2 λιμάνια
εμπορικό
& αλιείας

1 σταθμό
λεωφορείων
κέντρο
υγείας

1. Ανάλυση περιοχής 1.Εισαγωγή_Ιστορικά

Αυτή η αρχαία πόλη ήταν το λιμάνι της αρχαίας Πολυρρηνίας, της παλαιότερης δωρικής πόλης της Κρήτης, 7 χλμ. νότια της Κισάμου, ναυτικό και εμπορικό κέντρο της περιοχής. Μετά τη ρωμαϊκή κατάκτηση της Κρήτης (το 69 π.Χ.) η Κίσαμος ε γνώρισε μεγάλη οικονομική και οικιστική ανάπτυξη. Λόγω του πλούτου της και της τοποθεσίας της η Κίσαμος ήταν πάντοτε καλά οχυρωμένη. Τα τείχη της πόλης πρωτοκτίστηκαν, από τους Βενετούς, και τμήματά τους σώζονται ακόμα, δυτικά του τουρκικού φρουρίου. Μάλιστα ονομάστηκε Καστέλι εξ αιτίας του φρουρίου της: Καστέλι ή Καστέλι Κισάμου (για να ξεχωρίζει, καθώς η Κρήτη είχε πολλά Καστέλλια).

Καστέλι Κισάμου

προαστιακή κατοικία

ενετικό κάστρο

αίθριο προαστιακής κατοικίας

ελληνορωμαϊκή νεκρόπολη

1. Ανάλυση περιοχής 1.Εισαγωγή

Η Κίσαμος είναι πόλη της δυτικής Κρήτης, στον ομώνυμο Κόλπο, δυτικά των Χανίων, με πληθυσμό 4.236 κατοίκους, έδρα του νέου δήμου Κισσάμου (με συνολική έκταση 334 τ.χλμ. και πληθυσμό 10.790 κατοίκους).

Ο νέος Δήμος περιλαμβάνει τις δημοτικές ενότητες Ιναχωρίου και Μηθύμνης.

Η αρχαία Κίσαμος, παράλια πόλη στη βορειοδυτική ακτή της Κρήτης, έχει εντοπιστεί εδώ και αρκετούς αιώνες στην πεδιάδα που πλαισιώνει τον ομώνυμο κόλπο.

Στη θέση της σημερινής Κισσάμου βρίσκονταν η ελληνορωμαϊκή πόλη Κίσαμος και το βενετσιάνικο Καστέλι της Κισσάμου (Castel Chissamo).

Η **οικονομική ανάπτυξη** της περιοχής βασίζεται κυρίως στην πλούσια παραγωγή εξαιρετικής ποιότητας ελαιολάδου, στην **παραγωγή** του φημισμένου οίνου της Κισάμου (κύρια ποικιλία αμπελιού το ρωμαϊκό) , στην κάθε είδους κηπευτική παραγωγή, στην **αλιεία** , σε μικρές βιοτεχνικές μονάδες καθώς και σε μικρές **τουριστικές** δραστηριότητες που αναπτύσσονται τα τελευταία χρόνια σε όλη τη περιοχή της Κισάμου. Κατά τους θερινούς μήνες, η μικρή αυτή πόλη μετατρέπεται σ'ένα πολυσύχναστο τουριστικό θέρετρο.

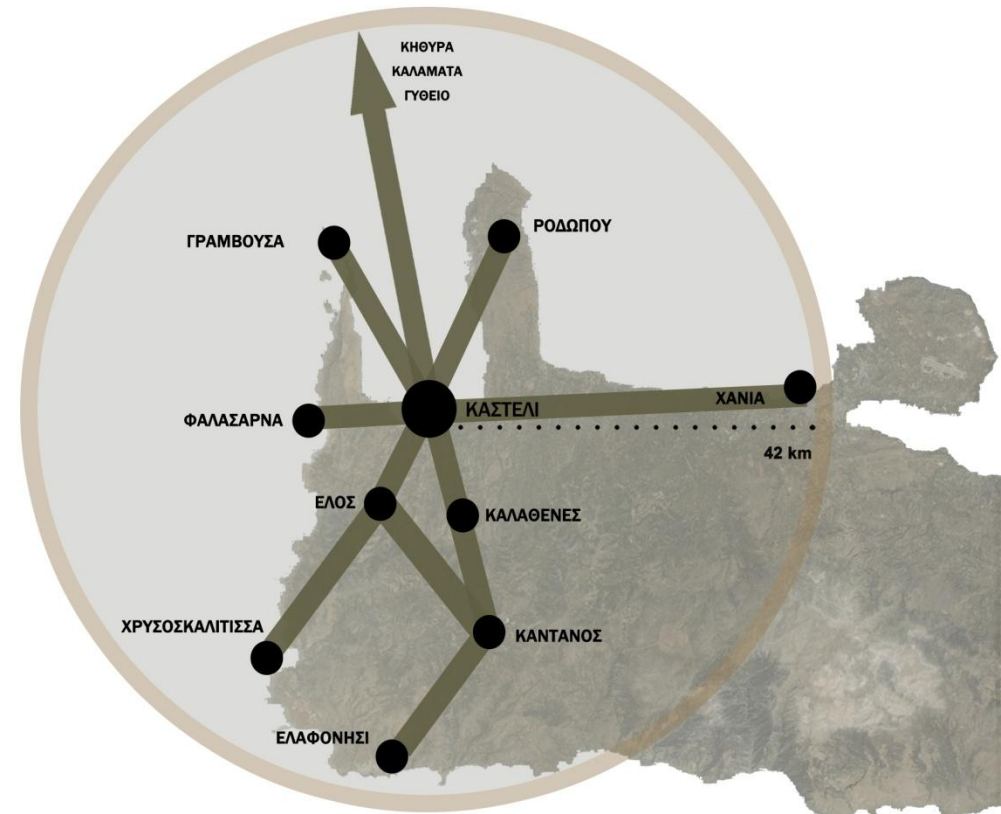

ελαιώνες με θέα τον κόλπο της Κισάμου

1. Ανάλυση περιοχής 1.Εισαγωγή

Από τη Κίσαμο μπορεί κανείς να επισκεφτεί σε πολύ λίγο χρόνο πολλά ενδιαφέροντα και αξιόλογα σημεία τόσο αρχαιολογικά ιστορικά όσο και εναλλασσόμενου ιδιαίτερου **φυσικού τοπίου**, όπως την Πολυρρήνια την αρχαία πόλη των Φαλασάρνων τη Γραμβούσα , τις τρεις φημισμένες βενετσιάνικες βίλλες που υπάρχουν στην περιοχή , το αρχαιολογικό μουσείο της Κισάμου, το εντυπωσιακό φαράγγι των Τοπολιών, τη ξεχωριστή παραλία του ελαφονησίου, τη μοναδική λιμνοθάλασσα του Μπάλου , τους αμμόλοφους στην Ποταμίδα , μοναστηριών και πλήθος άλλων εξαιρετικού ενδιαφέροντος οικισμών και περιοχών.

Η **συγκοινωνία** στην Κισάμου είναι αρκετά πυκνή με τη πόλη των Χανίων (ανα ώρα καθημερινά) , και από το λιμάνι πιο αραιή (δύο φορές την εβδομάδα κατά τους θερινούς μήνες) με τα Αντικύθηρα, τα Κήθυρα, το Γύθειο και τη Καλαμάτα.

διάγραμμα κύριων μεταφορών

1. Ανάλυση περιοχής 1.1.Οικιστικό σύνολο_Ανάγλυφο περιοχής

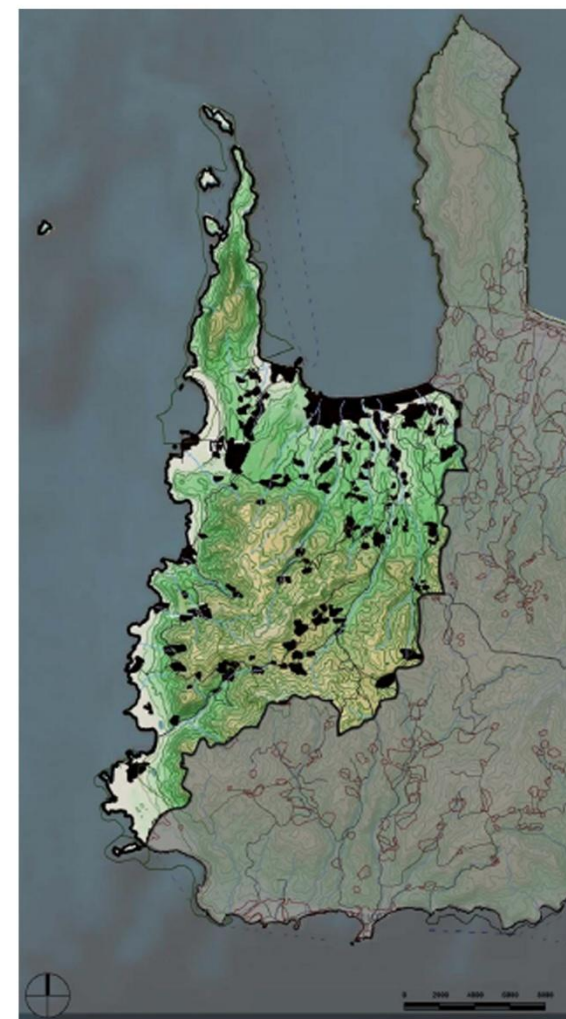
Το τοπίο στο Δήμο είναι σύνθετο και χαρακτηρίζεται από τη συνύπαρξη του ορεινού με το παραθαλάσσιο.

Το ορεινό τμήμα χαρακτηρίζεται από το έντονο ανάγλυφο και την συνεχώς διαφοροποιούμενη υφή καθώς εναλλάσσονται τα ρέματα και οι πλαγιές.

Ακόμα παρατηρείται εναλλαγή στη βλάστηση με κάποια σημεία να παρουσιάζουν χαμηλή και κάποια ψηλή βλάστηση. Στο πολυποίκιλο αυτό τοπίο εντάσσονται φυσικά και οι παραδοσιακές καλλιέργειες με τις κατά τόπους αναβαθμίδες τους.

Από πλευράς οικοσυστημάτων ο δήμος χωρίζεται σε τρεις ευρύτερες περιοχές-ζώνες:

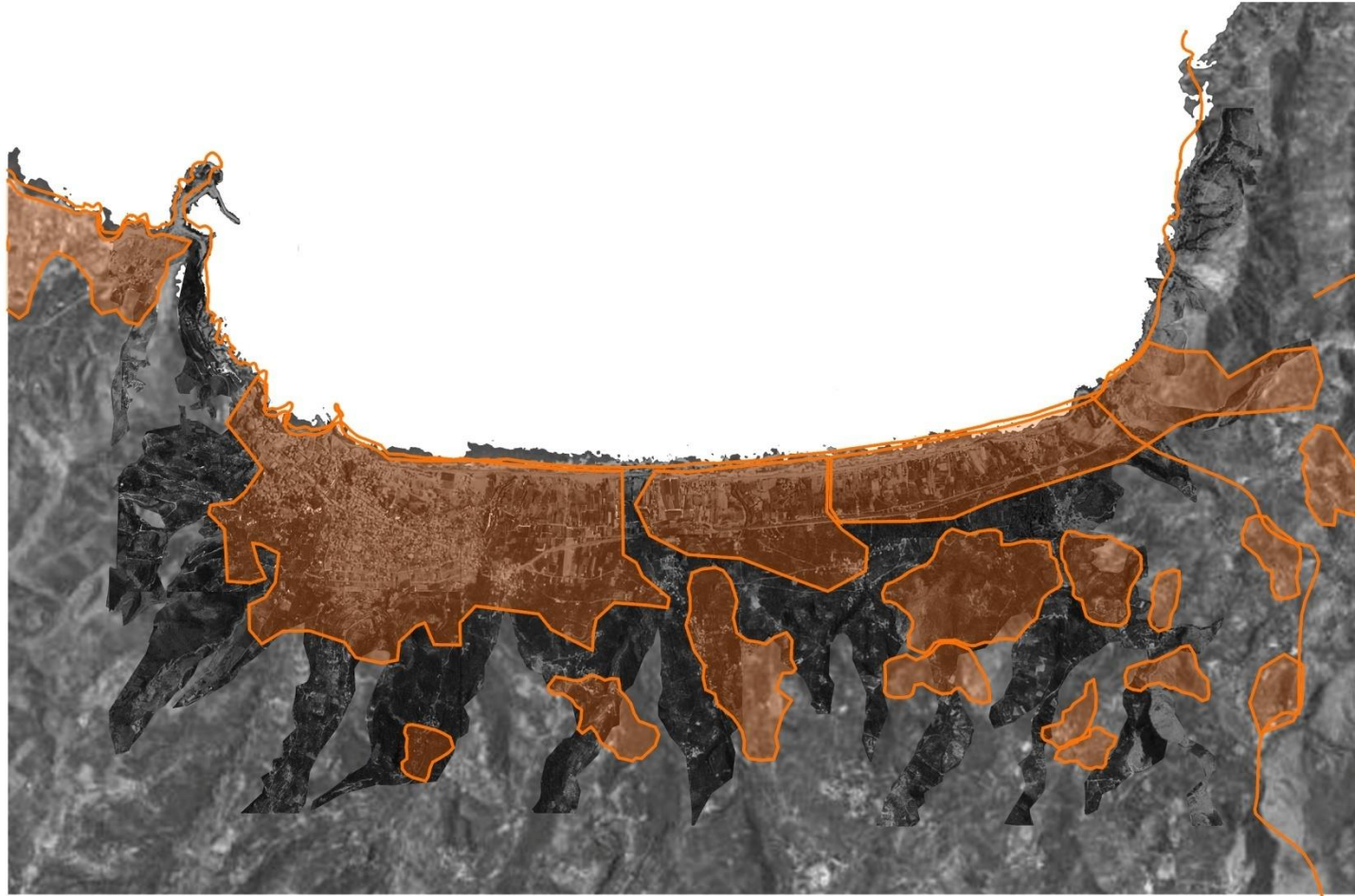
- 1. το ορεινό τμήμα** που αποτελείται από τα ψηλά σημεία των ορεινών όγκων (από 600m υψόμετρο και πάνω))
- 2. τη χαμηλή ζώνη** (100m-600m)
- 3. την παραλιακή ζώνη** (100m ως τις ακτές και τμήμα της θάλασσας)

χάρτης ανάλυσης εργασίας "Χωροταξικός Σχεδιασμός στο Δήμο Κικισάμου φοιτητών Γκίνα-Γναφάκη"

1. Ανάλυση περιοχής 1.1. Οικιστικό σύνολο

Οι διάφοροι οικισμοί του δήμου χαρακτηρίζονται, ανάλογα με το υψόμετρο στο οποίο βρίσκονται ως παραθαλάσσια, ημιορεινοί και ορεινοί. Το ανάγλυφο της περιοχής καθορίζει σημαντικά την έκταση αλλά και την πληθυσμιακή πυκνότητα του κάθε οικισμού. Επομένως, ένας παραθαλάσσιος οικισμός μπορεί ενδεχομένως να είναι πιο εκτεταμένος και να εμφανίζει μεγαλύτερη συγκέντρωση πληθυσμού σε σχέση με κάποιον περισσότερο ορεινό οικισμό.

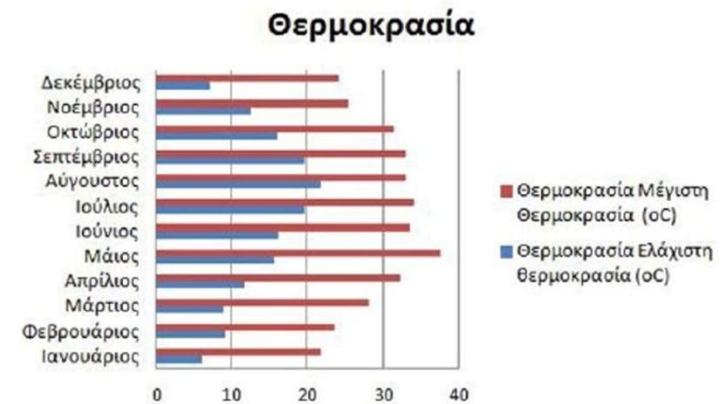
1. Ανάλυση περιοχής 1.2. Κλίμα

Στο βόρειο παραλιακό τμήμα της περιοχής Κισάμου επικρατεί κλίμα Μεσογειακό Χερσαίο, με την ευνοϊκή επίδραση της θάλασσας, η οποία εξασθενεί με την απομάκρυνση από τις ακτές του υψομέτρου. Στο δυτικό και στο νοτιοδυτικό τμήμα της (Πλάτανος- Σφηνάρι-Λιβάδια-Χρυσοσκαλίτισσα) επικρατεί κλίμα Μεσογειακό ήπιο θαλάσσιο, με την έντονη την ευνοϊκή επίδραση της θάλασσας.

Τα στοιχεία που μετρήθηκαν είναι η μέγιστη και ελάχιστη θερμοκρασία για όλους τους μήνες ου έτους 2013.

Η **ελάχιστη θερμοκρασία** στην περιοχή παρατηρείται το μήνα Ιανουάριο και φτάνει τους **6οC** ενώ η **μέγιστη θερμοκρασία** παρατηρείται το μήνα Μάιο και φτάνει τους **37,5οC**.

Θερμοκρασία		
	Ελάχιστη θερμοκρασία (°C)	Μέγιστη θερμοκρασία (°C)
Ιανουάριος	6	21,8
Φεβρουάριος	9,1	23,7
Μάρτιος	9	28,2
Απρίλιος	11,6	32,3
Μάιος	15,7	37,5
Ιούνιος	16,2	33,6
Ιούλιος	19,7	34,2
Αύγουστος	21,8	33,1
Σεπτέμβριος	19,7	33
Οκτώβριος	16,1	31,4
Νοέμβριος	12,6	25,4
Δεκέμβριος	7,2	24,2

*πηγή: penteli.meteo.gr/stations/falasarna

1. Ανάλυση περιοχής 1.3. Φωτογραφική αποτύπωση

πανοραμική θέα του κόλπου της Κισάμου

άποψη παραλιακού μετώπου Καστελίου

1. Ανάλυση περιοχής 1.4. Τοπική παραγωγή

Στις φωτογραφίες διακρίνουμε μερικά απ' τα τοπικά προϊόντα που παράγονται στο Δήμο Κισάμου αλλά και στην υπόλοιπη Κρήτη.

Τα περισσότερα από αυτά εκτός απ' την τυποποίηση έχουν καταφέρει και την εξαγωγή τους στην υπόλοιπη Ελλάδα και το εξωτερικό, με αποτέλεσμα να αναπτύσσεται η οικονομία του τόπου.

Πράγμα που δείχνει ότι συνεχίζεται η δραστηριοποίηση των ντόπιων στον δευτερογενή τομέα και στις αγροτικές εργασίες, γεγονός που ενισχύει την κοινωνική απασχόληση αλλά και αλληλεπίδρα με τον αγροτουρισμό.

Τέτοιες δραστηριότητες είναι η καλλιέργεια ελαιώνων, αμπελώνων και άλλων εσπεριδοειδών και οπωροφόρων δέντρων και η συγκομιδή τους, οι διάφορες περιπατητικές διαδρομές με τοπικά βότανα, τα μαθήματα μαγειρικής τοπικών εδεσμάτων καθώς και η παρακολούθηση σεμιναρίων οινογευσίας, γευσίγνωσίας ελαιολάδου, τυροκομικών και άλλων παραδοσιακών προϊόντων.

ελαιόλαδο

καλτσούνια μυζηθρένια με μέλι

παξιμάδια και ντάκος

τοπικοί οίνοι

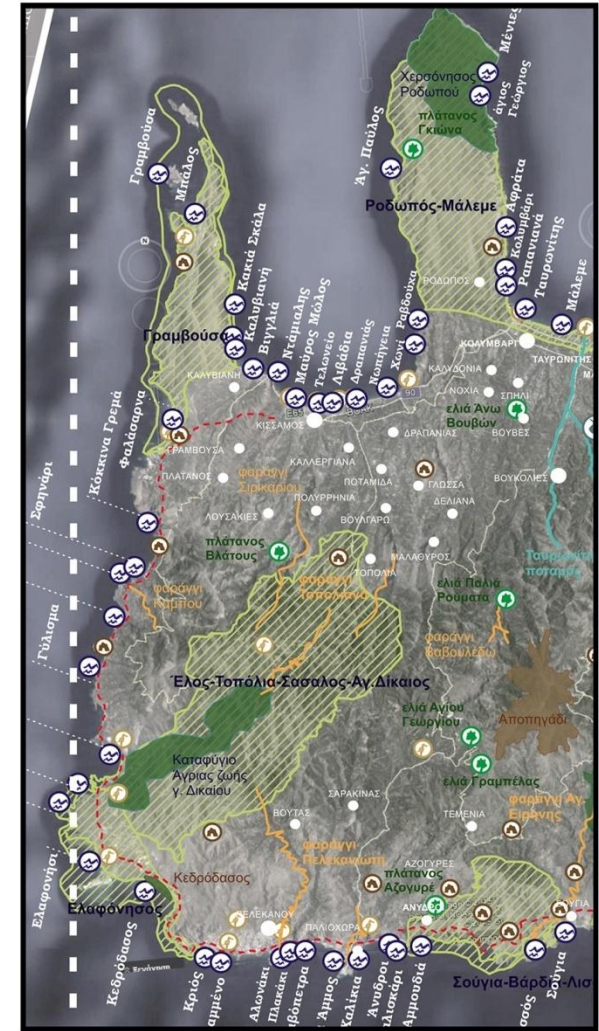

τσικουδιά ή ρακί

ξεροτήγανα

1. Ανάλυση περιοχής 1.5. Φυσικό περιβάλλον

χάρτης φυσικού ενδιαφέροντος φοιτητών Κορακάκη Τ., ΣΓασουράτ, καθ. Δ.Διμέλλη ΕΡΓΑΣΙΑ ΔΙΑΘΕΜΑΤΙΚΟΥ ΕΡΓΑΣΤΗΡΙΟΥ ΠΟΛΥΤΕΧΝΕΙΟΥ ΚΡΗΤΗΣ

Ο κόλπος της Κισάμου με τις χερσονήσους Σπάθα στα ανατολικά και Γραμβούσα στα δυτικά οι οποίες είναι χαρακτηρισμένες περιοχές Natura, αποτελούν ένα ξεχωριστό σύνολο στο χάρτη της Κρήτης, με χαρακτηριστικό την μειωμένη προς το παρόν ανθρωπογενή παρεμβατικότητα στην ύπαιθρο, ως τοπίο και οικοσύστημα.

Η ιδιαίτερου κάλους παραλιακή ζώνη του κόλπου Κισάμου, αποτελεί τον συνεκτικό χώρο αυτού του συνόλου που οφείλουμε να διαφυλάξουμε ως χώρο ισορροπίας του φυσικού τοπίου σε σχέση με τις οικιστικές και τουριστικές εγκαταστάσεις, το λιμάνι στα δυτικά, τον βόρειο οδικό άξονα και την ενδοχώρα, που αποτελεί την φυσική του προέκταση.

1. Ανάλυση περιοχής 1.5. Φυσικό περιβάλλον

Ολόκληρη η περιοχή της Κισάμου παρουσιάζει μεγάλο ενδιαφέρον από πλευράς χλωρίδας, πανίδας, γεωμορφολογίας, φυσικού κάλλους. Ειδικότερα όμως οι περιοχές που έχουν προταθεί στο πρόγραμμα NATURA 2000 έχουν όλα τα ιδιαίτερα χαρακτηριστικά που προκαλούν το ενδιαφέρον των περιηγητών αλλά και των βοτανολόγων. Στη περίπτωση μελέτης μας ο κόλπος της Κισάμου τον οποίο μελετάμε βρίσκεται ανάμεσα στην χαρακτηρισμένη προστατευόμενη περιοχή **Natura2000** από τα δυτικά το ακρωτήριο της Γραμβούσας/Τηγάνι-Φαλάσαρνα/Ποντικονήσι έκτασης 57.813 στρέμ. ενώ από ανατολικά η χερσόνησος Ροδοπού.

Χλωρίδα

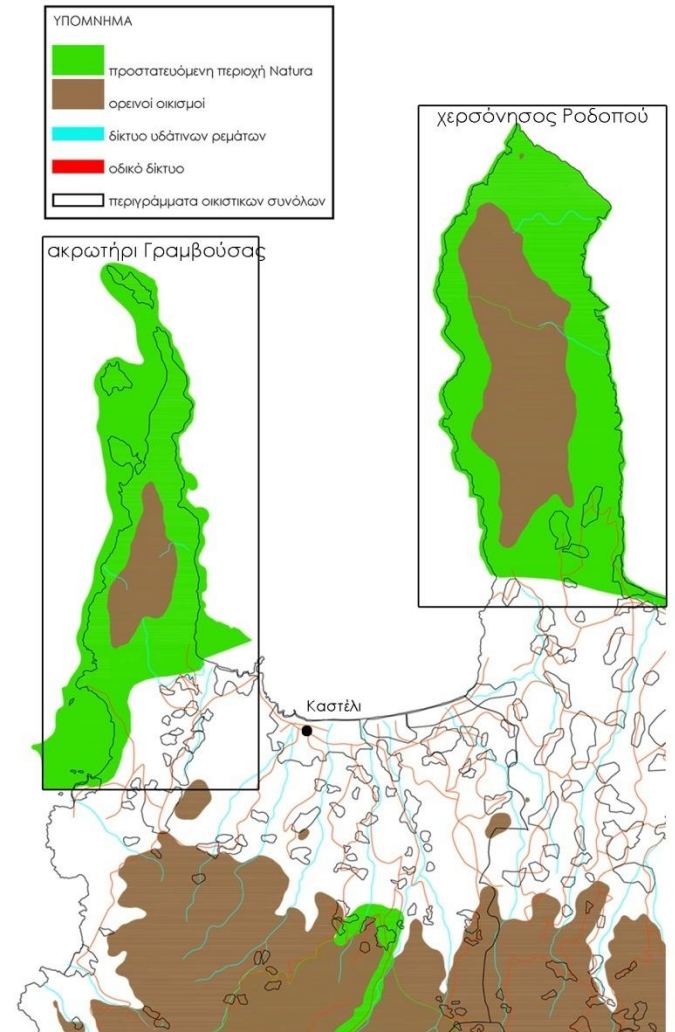
Φυτά και δέντρα που καλλιεργούνται και προβάλλουν τα ιδιαίτερα χαρακτηριστικά τους είναι:

Ελαιόδεντρα χιλιάδες στις πλαγιές και τους κάμπους της περιοχής. Χαρακτηριστικό τους γνώρισμα είναι το ελαιόλαδο που παράγεται το οποίο ξεχωρίζει παγκόσμια για το άρωμα και τη γεύση του. Αξιοσημείωτο είναι ότι στην Κισάμο η παραγωγή ελαιολάδου ανά ελαιόδεντρο είναι η μεγαλύτερη σε παγκόσμιο επίπεδο.

Επίσης η περιοχή της Κισάμου είναι πλούσια με αμπέλια, εσπεριδοειδή, μηλιές, αχλαδιές, καστανιές, αμυγδαλιές, πλατάνια, φοίνικες, χαρουπιές.

Πανίδα

Μέχρι σήμερα έχουν καταγραφεί 98 είδη πουλιών αλλά στην πραγματικότητα ο αριθμός ειδών πρέπει να είναι πολύ μεγαλύτερος. Από αυτά τα 40 φωλιάζουν στο βιότοπο ή στην γύρω περιοχή (μόνιμοι καλοκαιρινοί επισκέπτες) και εξαρτώνται από αυτόν για την εύρεση τροφής. Τα υπόλοιπα παρατηρούνται κατά τη μετανάστευση ή διαχειμάζουν. Είκοσι έξι προστατεύονται από την Ευρωπαϊκή νομοθεσία και 14 αναφέρονται στο Κόκκινο Βιβλίο των απειλούμενων Σπονδυλοζώων της Ελλάδος.

*χάρτης προστατευόμενων περιοχών Natura2000

1. Ανάλυση περιοχής 1.5. Φυσικό περιβάλλον

εκβολές του ποταμού Κωλένη έως τον οικισμό Νωπήγεια

εκβολές ποταμού Τυφλού στη περιοχή Κάτω Κορφαλώνας

παραλία Δραπανιά

 υγροβιότοποι

 παραλίες

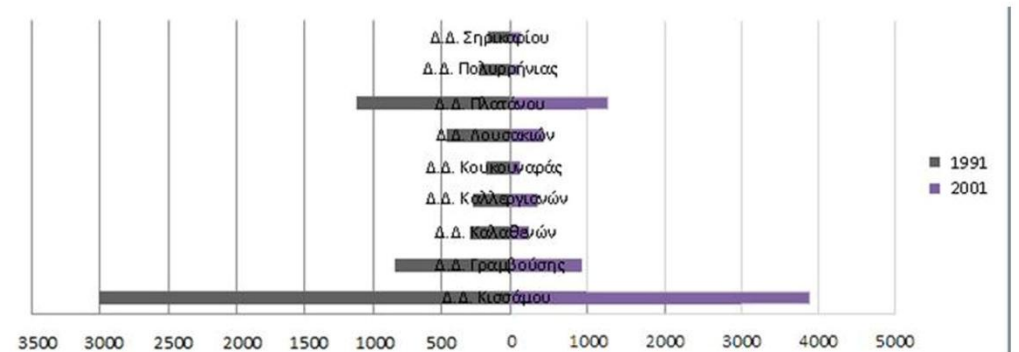
1. Ανάλυση περιοχής 1.6. Κοινωνικά στοιχεία

ΔΗΜΟΣ ΚΙΣΣΑΜΟΥ	1991	2001	Ποσοστό %
Δ.Δ. Κισσάμου	3009	3909	0,9
Δ.Δ. Γραμβούσης	837	917	0,08
Δ.Δ. Καλαθενών	290	228	-6,2
Δ.Δ. Καλλεργιανών	273	341	6,8
Δ.Δ. Κουκουναράς	168	107	-6,1
Δ.Δ. Λουσακιών	466	432	-3,4
Δ.Δ. Πλατάνου	1126	1278	15,2
Δ.Δ. Πολυρρηγιάς	231	119	-11,2
Δ.Δ. Σηρικαρίου	158	132	-2,6

-Υπάρχει μικρή μείωση του πληθυσμού.

-Η μεγαλύτερη συγκέντρωση του πληθυσμού εμφανίζεται στις περιοχές Κίσαμος, Πλάτανος, Δραπανιάς, Τοπόλια, Έλος και Βουλγάρω.

-Σταδιακά εγκαταλείπονται οι πιο ορεινές περιοχές με σκοπό την εγκατάσταση σε άλλες παραθαλάσσιες.

*στοιχεία απογραφής ετών 1991 και 2001 για το Δήμο Κισσάμου

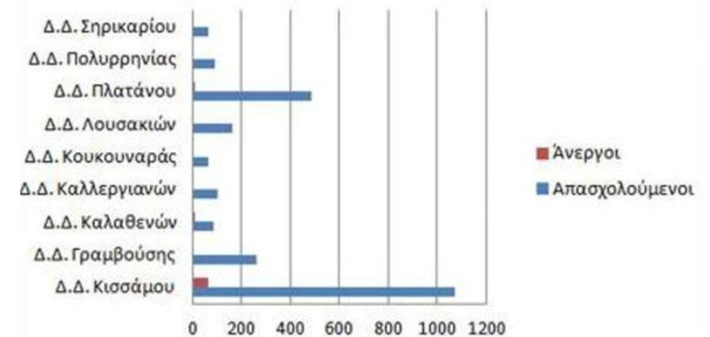
1. Ανάλυση περιοχής 1.6. Κοινωνικά στοιχεία

- Το έτος 1991, οι μεγαλύτερες εστίες ανεργίας εμφανίζονται στις περιοχές Κίσαμος, Βουλγάρω, Στροβλές και Έλος.

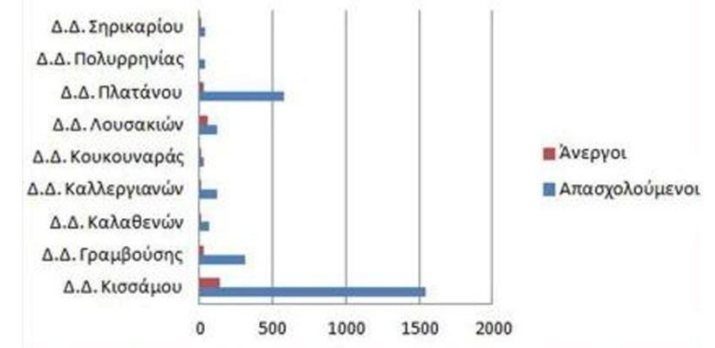
- Το έτος 2001, οι μεγαλύτερες εστίες ανεργίας εμφανίζονται στις περιοχές Κίσαμος, Σφακοπηγάδι, Ποταμίδα, Δραπανιά και Φαλελιανά.

Παρατηρείται μια ταυτόχρονη αύξηση των ποσοστών αλλά και των εστιών ανεργίας κυρίως στο βόρειο παραλιακό τμήμα του δήμου, γύρω από τον κόλπο Κισάμου. Η αύξηση αυτή οφείλεται στη μετανάστευση του πληθυσμού του δήμου προς το βόρειο τμήμα (Κίσαμος ,Δραπανιάς), όπου προσφέρονται περισσότερες θέσεις εργασίας στο δευτερογενή και τον τριτογενή τομέα και κυρίως στον **τομέα του τουρισμού**. Ωστόσο, οι θέσεις αυτές δεν κατάφεραν να καλύψουν το σύνολο του μετακινούμενου πληθυσμού, με αποτέλεσμα ένα μεγάλο ποσοστό από αυτούς να μείνουν τελικά άνεργοι.

Δήμος Κισάμου 1991

Δήμος Κισάμου 2001

*στοιχεία απογραφής ετών 1991 και 2001 για το Δήμο Κισάμου

1. Ανάλυση περιοχής 1.6. Κοινωνικά στοιχεία

Στο κέντρο του κόλπου της Κισάμου βρίσκεται η πρωτεύουσα του Δήμου Κισάμου η Κίσαμος, 4.236 κατοίκων, ολόκληρος ο Δήμος Κισάμου αριθμεί σε 10.790 κατοίκους. Έχει 3 Δημοτικές Ενότητες και αποτελείται συνολικά από 109 οικισμούς στα διοικητικά του όρια. Την τελευταία 10ετία παρατηρήθηκε 10% μείωση του συνολικού πληθυσμού της Δημοτικής ενότητας ιδιαίτερα στα χωριά και μετακίνηση του **πληθυσμού** στα αστικά κέντρα Κίσαμο και Χανιά. Τούτο οφείλεται κυρίως στην έλλειψη υποδομών καθώς και Κοινωνικών και Οικονομικών παροχών της περιφέρειας από το κράτος. (κλείσιμο σχολείων, έλλειψη συγκοινωνιακών μέσων μαζικής μεταφοράς, ιατρική περίθαλψη, υποτιμολόγηση αγροτικών προϊόντων κλ.π.)

Η κύρια **απασχόληση** του πληθυσμού της ευρύτερης παραλιακής ζώνης αποτελούν οι δραστηριότητες του πρωτογενή τομέα ενώ ο δευτερογενής και τριτογενής παρουσιάζονται προωθημένοι με αυξητικές τάσεις κυρίως στον τριτογενή τομέα.

Η άνοδος του **τουρισμού** η εκβιομηχάνιση και η αστικοποίηση ώθησαν τον ανθρώπινο πληθυσμό της ευρύτερης περιοχής του κάμπου της Κισάμου προς την παράκτια περιοχή, ενισχύοντας τον **δευτερογενή και τριτογενή τομέα** ενώ ο **πρωτογενής** εξακολουθεί να έχει την πρωταρχική σημασία.

παραθαλάσσιος οικισμός Κορφαλώνας

ορεινός οικισμός Κουκουναρά

1. Ανάλυση περιοχής 1.6. Κοινωνικά στοιχεία

παραθαλάσσιος οικισμός Νωπήγεια

1. Ανάλυση περιοχής 1.6. Κοινωνικά στοιχεία

Απασχόληση ανά τομέα

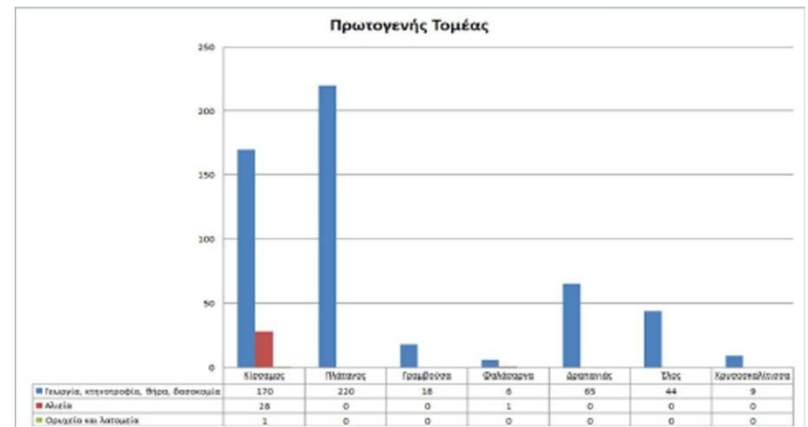

Πρωτογενής τομέας

Καλλιέργειες: Στο δήμο παρατηρούνται πολλά είδη καλλιέργειών. Τα πιο βασικά είναι οι ελαιώνες, αμπέλια, εσπεριδοειδή, βιολογικές και μη καλλιέργειες φρούτων και λαχανικών σε παραθαλάσσια θερμοκήπια (Φαλάσαρνα κτλ)

Θερμοκήπια: Τα θερμοκήπια καταλαμβάνουν μια τεράστια παραθαλάσσια έκταση (από Φαλάσαρνα έως Ελαφονήσι) με αποτέλεσμα τη μόλυνση του εδάφους και των υδάτων.

Κτηνοτροφία: Στον τομέα της κτηνοτροφίας, γίνεται εκτροφή κυρίως αιγοπροβάτων σε ορεινές περιοχές αλλά ως επί το πλείστον όχι οργανωμένα, με αποτέλεσμα το φαινόμενο της υπερβόσκησης.

*στοιχεία απογραφής ετών 1991 και 2001 για το Δήμο Κισάμου

1. Ανάλυση περιοχής 1.6. Κοινωνικά στοιχεία

Απασχόληση ανά τομέα

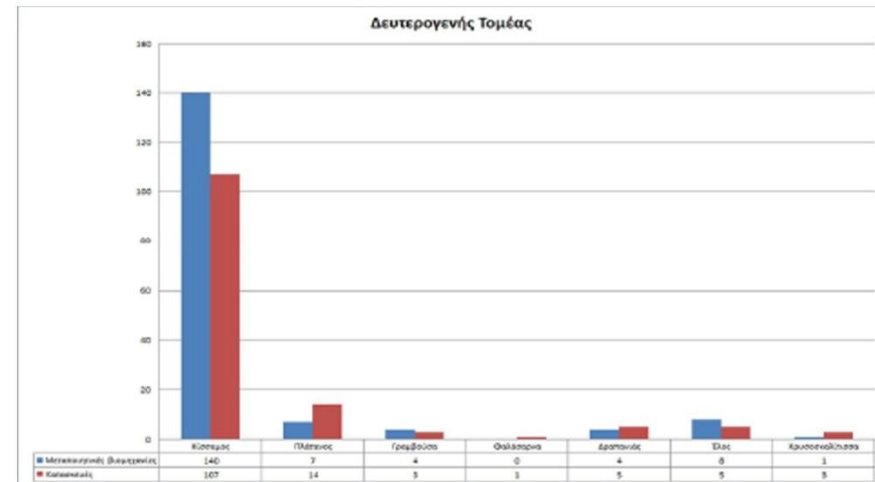

Δευτερογενής τομέας

Όσον αφορά το δευτερογενή τομέα, παρατηρούμε ότι όλες οι **βιοτεχνίες και οι μεταποιητικές μονάδες** (οινοποιεία, ελαιοτριβεία, τυροκομεία και μονάδες παραγωγής δομικών υλικών) συγκεντρώνονται στο **βόρειο τμήμα του δήμου**, στους οικισμούς κατά μήκος του κόλπου Κισάμου.

- Οι παραπάνω εγκαταστάσεις του δευτερογενούς τομέα, τοποθετούνται στα συγκεκριμένα σημεία, εξαιτίας της καλύτερης και ευκολότερης πρόσβασης που αυτά προσφέρουν. Επιπλέον στην περιοχή αυτή, το οικιστικό δίκτυο είναι πιο πυκνοκατοικημένο και συνεπώς οι ανάγκες περισσότερες.

Αιολικά πάρκα: Υπάρχουν δύο αιολικά πάρκα στην ορεινή ζώνη του δήμου, τα οποία βρίσκονται σε περιοχές με μεγάλο αιολικό δυναμικό.

*στοιχεία απογραφής ετών 1991 και 2001 για το Δήμο Κισάμου

1. Ανάλυση περιοχής 1.6. Κοινωνικά στοιχεία

Απασχόληση ανά τομέα

Τριτογενής τομέας

ΥΦΙΣΤΑΜΕΝΗ ΚΑΤΑΣΤΑΣΗ

Νηπιαγωγείο υπάρχει στους οικισμούς: Κίσαμος, Πλάτανος, Καλουδιανά, Έλος.

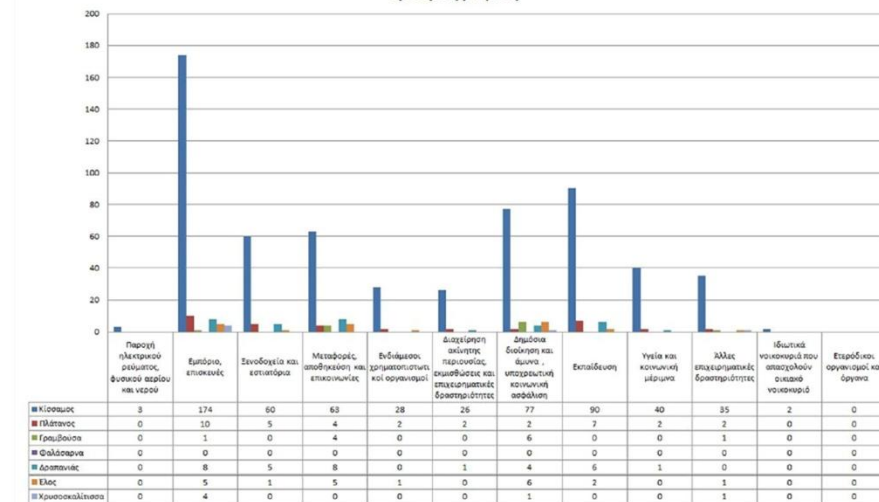
Δημοτικό σχολείο υπάρχει στους οικισμούς: Κίσαμος, Δραπανιάς, Πλάτανος, Έλος, Σφηνάρι, Σφακοπηγάδι.

Γυμνάσιο υπάρχει στους οικισμούς: Κίσαμος.

Λύκειο υπάρχει στους οικισμούς: Κίσαμος.

ΤΕΕ υπάρχει στους οικισμούς: Κίσαμος.

Τριτογενής Τομέας

*στοιχεία απογραφής ετών 1991 και 2001 για το Δήμο Κίσαμου

agri-turism

2.Αγροτουρισμός 2. Ορισμός

"Η τουριστική εκείνη δραστηριότητα που αναπτύσσεται σε χώρο μίη αστικό από τους απασχολούμενους κυρίως στη γεωργία, σε μικρές μονάδες οικογενειακής ή συνεταιριστικής μορφης, με στόχο την δημιουργία συμπληρωματικού εισοδήματος στον τοπικό πληθυσμό, τόσο από την ενοικίαση των καταλυμάτων στους τουρίστες, όσο και από την τροφοδοσία αυτών με προϊόντα τοπικής παραγωγής καθώς επίσης και προϊόντα συναφών δραστηριοτήτων (χειροτεχνίας-οικοτεχνίας) επιτοπίως παραγόμενων".

(ΕΟΤ 14/02/1984)

2.Αγροτουρισμός 2. Ορισμός και έννοια

Σύμφωνα με τον Read 1980 οι εναλλακτικές μορφές τουρισμού απευθύνονται στα άτομα εκείνα που επισκέπτονται μια περιοχή ή προορισμό επειδή από νωρίτερα έχουν κάποιο ιδιαίτερο ενδιαφέρον που τους έλκει σε αυτές. Η μεταφορά, η διαμονή και το φαγητό δεν είναι πλέον τα μοναδικά συστατικά του τουριστικού προϊόντος.

Μορφές εναλλακτικού τουρισμού είναι: ο αγροτουρισμός, ο οικοτουρισμός, ο συνεδριακός τουρισμός, ο τουρισμός υγείας, ο χειμερινός τουρισμός, ο θρησκευτικός τουρισμός, ο ορειβατικός και περιπατητικός τουρισμός και ο αθλητικός τουρισμός. Ο αγροτουρισμός είναι μορφή ήπιου τουρισμού κατά την οποία οι επισκέπτες μένουν σε αγρόκτημα και συμμετέχουν σε αγροτικές εργασίες. Σημείο αναφοράς των διακοπών σε ένα αγρόκτημα-ξενώνα είναι η άμεση επαφή του επισκέπτη με την αγροτική ζωή, τις καλλιέργειες, με την φύση, τη χλωρίδα και την πανίδα, κάτι το ιδιαίτερο για το μεγαλύτερο ποσοστό του σύγχρονου Ευρωπαίου πολίτη, κατοίκου αστικής περιοχής. Πέρα από την υποδοχή και τη φιλοξενία του επισκέπτη σε ένα περιβάλλον λιτό με τοπικό χαρακτήρα και όλες τις απαραίτητες ανέσεις, προβλέπεται και η ενεργή συμμετοχή του τουρίστα σε ένα σύνολο δραστηριοτήτων.

Ενδεικτικές από αυτές είναι:

- αγροτικές δραστηριότητες (συμμετοχή στις εργασίες),
- παρατήρηση οικοσυστήματος (πουλιών, πανίδας, χλωρίδας, επισκέψεις υγροβιότοπων, κ.λ.π)
- αθλήματα περιπέτειας (π.χ ράφτινγκ, πεζοπορία κ.λ.π),
- πολιτιστικές περιηγήσεις (π.χ επισκέψεις σε μοναστήρια, εκκλησίες, λαογραφία μουσεία, κ.ά., παραδοσιακούς οικισμούς, αρχαιολογικούς χώρους).
- διάφορα μαθήματα (π.χ μαθήματα αργαλειού, ελληνικών χορών, γαστρονομίας - ελληνικής κουζίνας, γευσιγνωσία, οινοποιεία, τοπικά προϊόντα, κ.λ.π)

2.Αγροτουρισμός 2.1. Μορφές αγροτουρισμού

Η βασική ιδιαιτερότητα της πρακτικής αυτής της μορφής τουρισμού στις ανεπτυγμένες αγροτουριστικά χώρες (Ισπανία, Γερμανία, Γαλλία) είναι πως βασίζεται σε διαμονή σε φάρμες στην ύπαιθρο, κάτι το οποίο δεν υπάρχει στον αντίστοιχο βαθμό στην Ελλάδα, αν και διαθέτει μεγάλο αξιοποιήσιμο κεφάλαιο προς αξιοποίηση (λαϊκός και πολιτιστικός πλούτος, γεωφυσικά στοιχεία, κ.τ.λ.) και με τις κατάλληλες προσαρμογές στα δεδομένα του Ελληνικού τοπίου, ο Ελληνικός Αγροτουρισμός μπορεί να βρεθεί σε ανταγωνιστική θέση συμβάλλοντας έτσι στην προστασία του φυσικού περιβάλλοντος και της πολιτιστικής κληρονομιάς, ενώ παράλληλα ενισχύει το εισόδημα των κατοίκων στις περιοχές-προορισμούς.

Οι κυρίαρχες μορφές αγροτουρισμού σε διεθνές επίπεδο είναι οι **διακοπές σε αγροκτήματα** και οι διακοπές σε **αγροτικά καταλύματα** (αγροικίες) που βρίσκονται μέσα στον αγροτικό οικισμό.

Η μορφή αγροτουρισμού όπου καλύπτει την φιλοξενία των επισκεπτών σε μεγάλα αγροκτήματα όπου συμμετέχουν στις **γεωργικές εργασίες των αγροτών**, διεθνώς γνωστή ως **"Farmhouse holidays"**, εφαρμόζεται σε χώρες όπου επικρατεί η έννοια της μεγάλης ιδιοκτησίας και της μεγάλης γεωργικής εκμετάλλευσης (Γερμανία, Αυστρία, κ.λπ).

Η μορφή αγροτουρισμού όπου οι επισκέπτες φιλοξενούνται σε μικρά αγροτικά καταλύματα και στη διαμονή τους παρέχεται παράλληλα και πρωϊνό γεύμα , γνωστή διεθνώς με την ονομασία **"Bed and Breakfast"** (B&B) εφαρμόζεται στις χώρες εκείνες όπου το χαρακτηριστικό στοιχείο της γεωργικής εκμετάλλευσης είναι το μικρό μέγεθος (Ιταλία, Βρετανία, κ.λ.π.)

Μονάδα τουριστικού αγροκτήματος στην Αυστρία

Αγροτουριστικό κατάλυμα στην Τοσκάνη

2.Αγροτουρισμός 2.2. αναφορές από άλλες χώρες

Farmhouses στην Ισλανδία

αγροτουριστικός οικισμός Giethoorn από φάρμες στην Ολλανδία

αγροτουριστικό κατάλυμα στην βόρειο Ιταλία, Lombardia

μονάδα αγροτουρισμού στο Brindisi της Ιταλίας

2.Αγροτουρισμός 2.2. αναφορές από άλλες χώρες

σύγχρονο farmhouse στη Γερμανία

μονάδα αγροτουρισμού στην Ibiza της Ισπανίας

αγροτουριστική μονάδα στο Ισραήλ

μονάδα αγροτουρισμού στο Orbetello της Ιταλίας

2.Αγροτουρισμός 2.3. Αγροτουρισμός στον ελληνικό χώρο

Η Ελλάδα με τη μεγάλη οικιστική της διασπορά, με την πολυνησιακή της συγκρότηση, με την αποκεντρωμένη μνημειακή της τοπογραφία, με το εναλλασσόμενο τοπίο, με τις μορφολογικές της αντιθέσεις και με τις διαφοροποιημένες κλιματολογικές της συνθήκες, συγκεντρώνει τις προϋποθέσεις για ανάπτυξη μιας πλατιάς κλίμακας μορφών αγροτουρισμού.

Οι μορφές αυτές μπορούν να καταταγούν σε δυο κατηγορίες :

-τον αμιγή αγροτουρισμό

-τον σύνθετο αγροτουρισμό

Οι παραπάνω μορφές αγροτουρισμού στην Ελλάδα εντοπίζονται σε αγροτικές περιοχές, οι τύποι των καταλυμάτων είναι κυρίως δωμάτια εντός της οικίας της αγροτικής οικογένειας ή καταλύματα που αποτελούν προέκταση της κατοικίας, είτε τέλος ανεξάρτητα της οικίας δωμάτια /διαμερίσματα, έτσι ώστε να εξασφαλίζεται η ανεξαρτησία της ιδιωτικής ζωής των κατοίκων και των επισκεπτών.

Ορειβατικός και περιπατητικός τουρισμός

Ιππασία και τουρισμός

2.Αγροτουρισμός 2. 3. Αγροτουρισμός στον ελληνικό χώρο

Κύριες μορφές **αμιγή αγροτουρισμού** στην Ελλάδα-Αγροτουρισμός

- σε χωριά ιδιαίτερου φυσικού κάλους (ορεινά και μη)
- σε νησιωτικές ή παραλιακές περιοχές
- σε παραδοσιακούς οικισμούς
- σε προστατευόμενες περιοχές, όπως εθνικούς δρυμούς και υδροβιότοπους
- σε καταλύματα συνεταιριστικής μορφής

Κύριες μορφές **σύνθετου αγροτουρισμού** στην Ελλάδα-Αγροτουρισμός

- σε περιοχές με ιαματικές πηγές.□
- σε ορεινά χωριά στην περιοχή των οποίων λειτουργεί οργανωμένο χιονοδρομικό κέντρο.
- σε αγροτικές περιοχές με αθλητικές εγκαταστάσεις.
- σε κέντρα διερχομένων τουριστών που βρίσκονται σε ειδικούς κόμβους και δέχονται περαστικούς για να τους προσφέρουν φιλοξενία.
- σε αγροτικές περιοχές όπου υπάρχουν πολιτιστικά ενδιαφέροντα.
- σε κατασκηνωτικούς χώρους (camping).

2.Αγροτουρισμός 2.4. αναφορές από Ελλάδα

σύγχρονο αγροτουριστικό κατάλυμα στην Λακωνία και δραστηριότητες

αγροτουριστική μονάδα με ξενώνες και δραστηριότητα ιππασία στο Μαρμάρι

2.Αγροτουρισμός 2.4. αναφορές από Ελλάδα

αγροτουριστική μονάδα στον Αγ.Δημήτριο Πιερίας και δραστηριότητες στην ύπαιθρο

αγρόκτημα με ξενώνες στον Πάρωνα και καλλιέργειες

2.Αγροτουρισμός 2.5. Αγροτουρισμός στην Κρήτη

Στην Κρήτη, η κύρια τουριστική δραστηριότητα αναπτύσσεται στο βόρειο παραλιακό μέτωπο της νήσου. Οι μεγάλες τουριστικές εγκαταστάσεις εντοπίζονται στους νομούς Ηρακλείου Ρεθύμνου και Χανίων. Οι δραστηριότητες αυτές αναπτύχθηκαν στις περιοχές αυτές κυρίως για τη θέση τους σε περιοχές πλησίον των μεγάλων αστικών κέντρων της νήσου, ή σε κοντινή απόσταση απ' αυτές, καθώς και τη γεινίαση τους με τις πύλες πρόσβασης της νήσου, λιμάνια, αεροδρόμια, Ε.Ο. βόρειος οδικός άξονας).

Ανήκουν δε κυρίως σε επιχειρηματικούς ομίλους εταιριών και κάποια σε ιδιώτες. Γενικά θα λέγαμε ότι πληρούν πολύ υψηλές προδιαγραφές κτιριακών συγκροτημάτων, διαμορφώσεων περιβάλλοντα χώρου, δραστηριοτήτων και παροχών.

Εντοπίζουμε βεβαίως και μικρές τουριστικές δραστηριότητες επίσης στο βόρειο μέτωπο αλλά και στο νότιο παραλιακό.

Οι εγκαταστάσεις αυτές είναι ιδιωτικές και οικογενειακές κυρίως.

Στη Κρήτη, στους νομούς Ηρακλείου Ρεθύμνου και Χανίων αναπτύσσεται σταδιακά η δραστηριότητα του αγροτουρισμού κυρίως σε ορεινές και ημιορεινές περιοχές με αρκετή ανταπόκριση και εξέλιξη. Τα καταλύματα είναι από λιτά αγροτικά σπιτία έως πολυτελείς παραδοσιακές βίλλες.

Ο άνθρωπος επιστρέφει στη φύση και στις μονάδες αυτές βιώνει ένα διαφορετικό τρόπο ζωής. Το μεγαλύτερο ενδιαφέρον συναντάται σε περιηγήσεις διαδρομές και σε διάγνωση του φυσικού ιστορικού και πολιτισμικού περιβάλλοντος και στην απόλαυση των αγρών προϊόντων που παράγει ο εκάστοτε τόπος.

Αγροτική δραστηριότητα, «λιομάζωμα»

Καλλιέργεια βιολογικού αμπελώνα στη Κρήτη

2.Αγροτουρισμός 2.5. Αγροτουρισμός στην Κρήτη

Το Σεπτέμβριο του 2001 ιδρύθηκε το "Δίκτυο Αγροτουρισμού Δυτικής Κρήτης, με τη μορφή αστικής εταιρίας, μη κερδοσκοπικού χαρακτήρα και σήμερα αριθμεί πάνω από 35 μέλη, τα οποία είναι ιδιοκτήτες ατομικών ή συλλογικών επιχειρήσεων που δραστηριοποιούνται στην Δυτική Κρήτη (νομοί Χανίων και Ρεθύμνου).

Σκοποί του Δικτύου είναι η προώθηση της βιώσιμης και αειφόρου ανάπτυξης και η προβολή και ενίσχυση των τοπικών κοινωνιών και της πολιτιστικής κληρονομιάς.

Επίσης η διάδοση περιβαλλοντικής συνείδησης, εναλλακτικών μορφών τουρισμού καθώς και η προστασία του δομημένου, πολιτισμικού και φυσικού περιβάλλοντος, της άγριας και μη χλωρίδας και πανίδας.

Η Κίσαμος διατηρώντας στο ακέραιο τον γραφικό χαρακτήρα της και χωρίς να έχει αλλοιωθεί από την τουριστική ανάπτυξη, αποτελεί πόλο έλξης για τους επισκέπτες που επιθυμούν ήσυχες διακοπές κοντά στα έθιμα και τις παραδόσεις των ντόπιων κατοίκων. Μια μεγάλη ποικιλία πολιτιστικών εκδηλώσεων και οι εναλλακτικές μορφές τουρισμού (αγροτουρισμός και περιπατητικός τουρισμός) είναι η καταλληλότερες επιλογές για τους επισκέπτες με φυσιολατρικό ενδιαφέρον.

Στην περιοχή της Κισάμου ιδρύθηκε πριν από 20 και πλέον έτη ίσως η πρώτη στην Ελλάδα Αγροτουριστική μονάδα στον εγκαταλελειμμένο οικισμό Μηλιά πλέον και βραβευμένο διεθνώς.

συγκομιδή για τον παραδοσιακό τρύγο

μαθήματα μαγειρικής κρητικών εδεσμάτων

2.Αγροτουρισμός 2.5. Αγροτουρισμός στην Κρήτη

αγροτουριστικό οικοτουριστικό χωριό "Έναγρον" στο Ηράκλειο

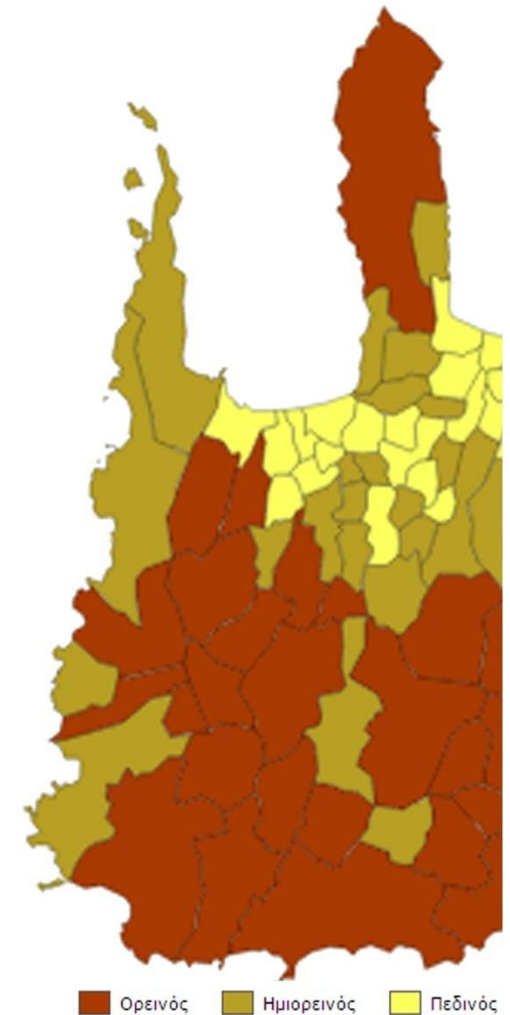
οικολογικό χωριό "Μηλιά" στα Χανιά

2.Αγροτουρισμός 2.6. Αγροτουρισμός στον Δ.Κισάμου

Στον παρόντα χάρτη παρατηρούμε τις πεδινές, ορεινές και ημιορεινές περιοχές που απεικονίζονται ενδεικτικά. Κυρίως στις πεδινές και ημιορεινές **ενδείκνυται η ανάπτυξη γεωργίας μέσω καλλιεργειών** και μικρών μονάδων κτηνοτροφίας, με βασικό στόχο την δημιουργία και ενίσχυση **αγροτουριστικών καταλυμάτων**.

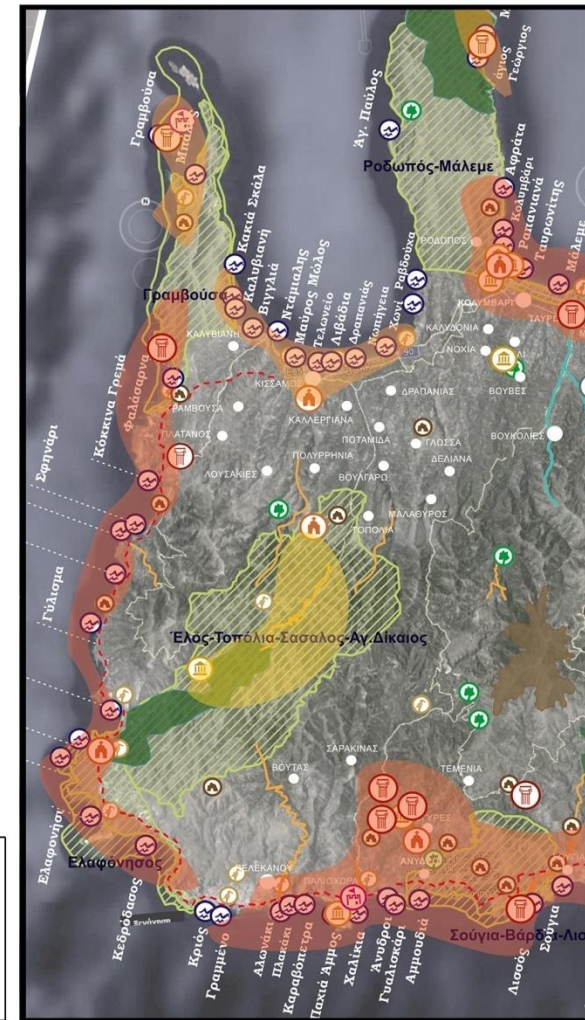
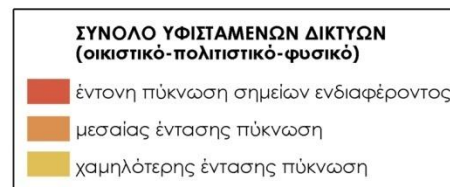
Δεδομένου του κλίματος της Κρήτης δεν αποκλείονται και ορισμένες ορεινές περιοχές, όπου θα μπορούσε να επεκταθεί η τουριστική περίοδος ακόμα και τους χειμερινούς μήνες.

2.Αγροτουρισμός 2. 6. Αγροτουρισμός στον Δ.Κισάμιο

Ο χάρτης που παραθέτει την πύκνωση των υφιστάμενων ζωνών ενδιαφέροντος (οικιστικό ,πολιτιστικό, φυσικό), επιδεικνύει το περιθώριο ανάπτυξης αγροτουρισμού ακόμα και σε περιοχές που γειτνιάζουν με οικιστικά σύνολα, δεδομένου ότι συγκεντρώνουν αρκετά σημεία ενδιαφέροντος.

Επιπλέον στοιχείο που συντελεί στην ανάπτυξη αγροτουρισμού είναι η θέση των οικιστικών συνόλων με αυτή των καλλιεργειών.

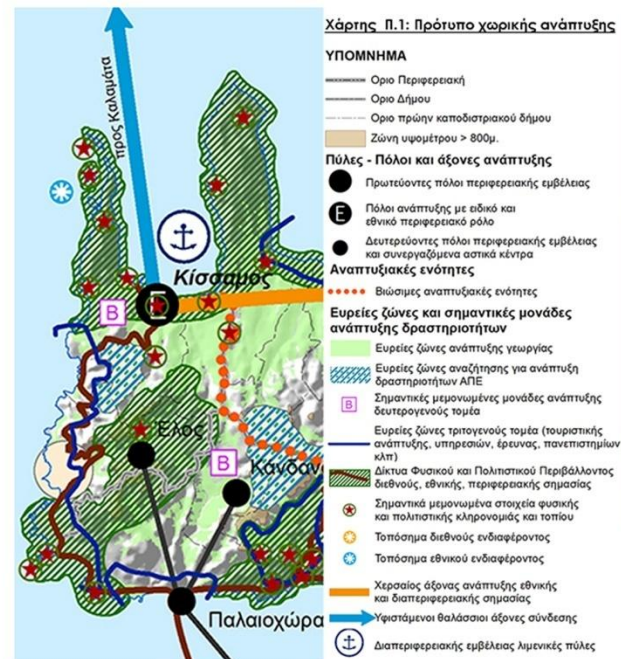

χάρτης πύκνωσης σημείων ενδιαφέροντος (οικιστικό-πολιτιστικό-φυσικό)

2.Αγροτουρισμός 2.7. Συμπεράσματα και προτάσεις

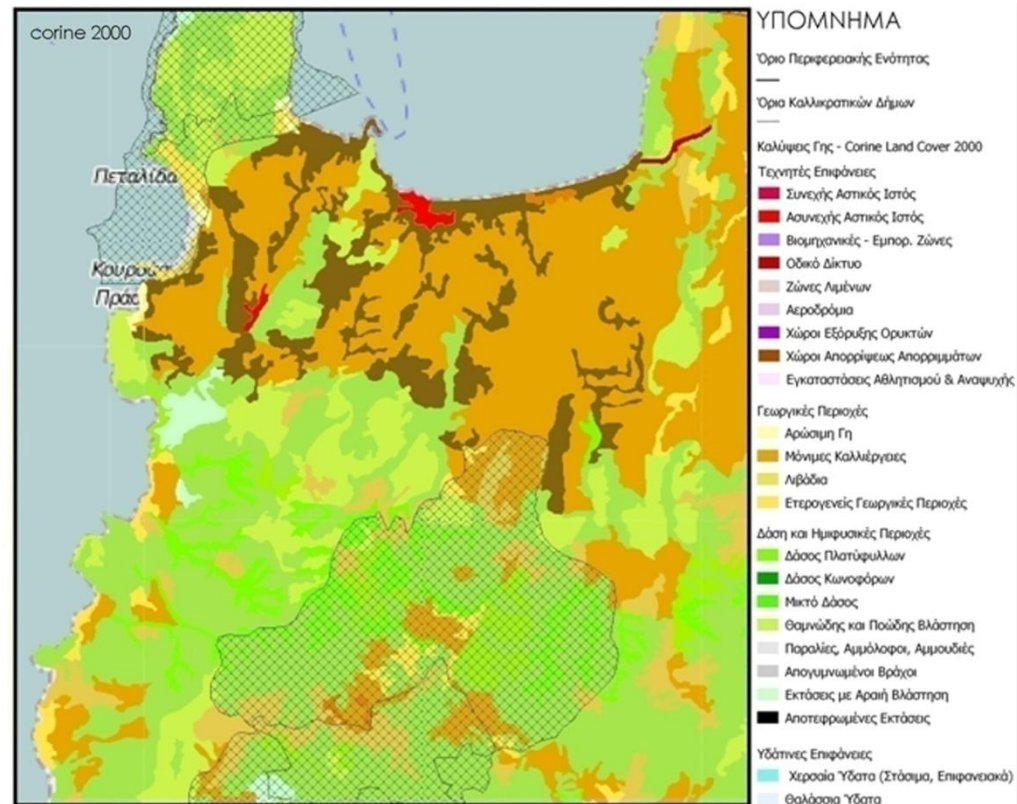
Τόσο στον πρότυπο χάρτη χωρικής ανάπτυξης όσο και στον χάρτη συγκριτικής παρουσίασης χωρικού σχεδιασμού κατά το Ειδικό Πλαίσιο Τουρισμού και κατά το ΠΠΣΧΑΑ Κρήτης, είναι σαφές ότι η παράκτια ζώνη στην περιοχή του κόλπου της Κισάμου θεωρείται αναπτυσσόμενη τουριστικά περιοχή καθώς επίσης και αναπτυσσόμενη ως προς την γεωργία.

Η ευνοϊκή θέση της, βόρεια η θάλασσα του κόλπου της Κισάμου με την πλούσια αλιεία τις ποικίλες όμορφες παραλίες, το εναλλασσόμενο φυσικό τοπίο, η αμεσότητα της πρόσβασης στον εθνικό οδικό άξονα, στο λιμάνι που βρίσκεται δυτικά, το πλούσιο έδαφος που το καθιστά αρκετά γόνιμο και η απορροή των υδάτων απ τους ορεινούς όγκους που βρίσκονται νότια, και η αμεσότητα πρόσβασης σε αρχαιολογικά, ιστορικά, φυσικά τοπία ορεινά και παραθαλάσσια.

2.Αγροτουρισμός 2.7. Συμπεράσματα και προτάσεις

Στον υφιστάμενο χάρτη επισημαίνονται οι περιοχές που προτείνονται προς καλλιέργεια και συνεπώς προς ανάπτυξη του αγροτουριστικού τομέα, αφού προηγουμένως ήταν ζώνες ετερογενούς γεωργίας και αρόσιμης γης ,δηλαδή περιοχές υπό εκμετάλλευση ,βάσει των γεωγραφικών δεδομένων και στοιχείων του προγράμματος Corine2000.

2.Αγροτουρισμός 2.7. Συμπεράσματα και προτάσεις

Συνοψίζοντας, βάσει τα συμπεράσματα που προκύπτουν από την παραπάνω καταγραφή, μελέτη και ανάλυση των δεδομένων στην περιοχή του Δήμου Κισσάμου οι βασικές **κατευθυντήριες προτάσεις** βελτίωσης που στοχεύουν στην ανάπτυξη της περιοχής μέσω του αγροτουρισμού είναι:

- Η ενημέρωση και **κατάρτιση** ως προς το αντικείμενο του αγροτουριστικού τομέα.
- Η **ενίσχυση της γεωργίας** μέσω οικονομικών χρηματοδοτήσεων και παροχή επιπλέον **κινήτρων**, με προγράμματα ενισχύσεων επιχειρηματικότητας νέων αγροτών, με σκοπό την αύξηση της ανταγωνιστικότητας των αγροτικών εκμεταλλεύσεων.
- Η **προστασία** και ανάδειξη του **φυσικού περιβάλλοντος** μέσω της εκπαίδευσης και την παροχή κινήτρων (π.χ. χρηματοδότηση για δημιουργία βοτανικού πάρκου).
- Η **αναβίωση αγροτικών εθίμων** και παραδόσεων απ' την οργάνωση τοπικών εκδηλώσεων από δημοτικούς φορείς και μη.
- **Διδακτική δραστηριότητα** μέσω του αγροτικού τομέα, με σεμινάρια εκμάθησης και δραστηριοποίησης στην ύπαιθρο.
- Η **επανάχρηση** ιστορικών χώρων και **αξιοποίησή** τους σε συνδυασμό με πολιτιστικές δράσεις.

cretan

---

architecture

3. Αρχιτεκτονική κρητικού σπιτιού 3.1. Ιστορία

Η οικιστική ιστορία της Κρήτης αρχίζει από τη **Νεολιθική εποχή, (6000 - 2600 π.Χ.)**. Χαρακτηριστικός τύπος σπιτιού η ορθογώνια κάτοψη με επίπεδη στέγη στηριζόμενη σε ξύλινους στύλους δοκούς και κλαδιά σκεπασμένη με χώμα είδους πηλού. Αξιοσημείωτο το γεγονός ότι ο τύπος αυτός του σπιτιού διατηρήθηκε μέχρι και τα νεώτερα χρόνια.

Στη συνέχεια έχουμε την Μινωική Εποχή (2600-1100 π.Χ.), τον Μινωικό πολιτισμό από τους σημαντικότερους πολιτισμούς της ανθρωπότητας. Ο πληθυσμός του νησιού αυξάνεται και τα αγροτικά χωριά της Νεολιθικής Εποχής μετατρέπονται σε αστικές κοινότητες. Τα σπίτια είναι ορθογώνια με δώμα, με βάση πέτρινη και τοίχους από ηλιοψημένες πλίνθρες, ενισχυμένους με οριζόντια και κάθετα ξύλινα στοιχεία. Την εποχή αυτή χτίζονται τα τέσσερα μεγάλα ανάκτορα στις πιο εύφορες περιοχές, η Κνωσός, η Φαιστός, τα Μάλλοια κι η Ζάκρος, με κύριο χαρακτηριστικό της σύνθεσης τους τη μεγάλη ορθογώνια αυλή. Είναι διακοσμημένα με πλούσιες και θαυμαστές τοιχογραφίες.

Οι κυριότερες πόλεις κτίζονται γύρω από τα ανακτορικά κέντρα χωρίς τείχη και έξω απ τις πόλεις υπάρχουν επαύλεις χωριά και μεμονωμένες κατοικίες.

Η κάθοδος των Δωριέων το 1100π.Χ. (περίοδος μέχρι το 330μ.Χ.)

φέρνει σημαντικές αλλαγές στη ζωή των κατοίκων που εγκαταλείπουν τα παραλιακά κέντρα και καταφεύγουν σε ψηλές δυσπρόσιτες περιοχές, όπου χτίζουν νέους οικισμούς, προσπαθώντας να διατηρήσουν την ανεξαρτησία τους.

Τα σπίτια είναι μονώροφα, χτισμένα με σκληρό ασβεστόλιθο.

Τα κατώφλια κι οι παραστάδες γίνονται με επιμέλεια, από λαξεμένους ογκόλιθους.

Για καπνοδόχους χρησιμοποιούν σπασμένα πιθάρια.

Ο τύπος αυτός του σπιτιού έχει επιβιώσει και στη σημερινή λαϊκή αρχιτεκτονική.

3. Αρχιτεκτονική κρητικού σπιτιού 3.1. Ιστορία

Η **Ρωμαϊκή κυριαρχία** επιβάλλεται από το **69π.Χ. ως το 330μ.Χ.**

Οι Ρωμαίοι επηρέασαν, αλλά, ούτε στο ελάχιστο, δεν έθιξαν την ελληνικότητα του νησιού. Η ελληνική γλώσσα, η θρησκεία, τα ήθη και τα έθιμα διατηρήθηκαν ανέπαφα. Η μεγαλοπρεπής ρωμαϊκή αρχιτεκτονική δηλώνει την παρουσία της με λαμπρά αμφιθέατρα, ναούς, ωδεία, αγορές, λουτρά, Ασκληπιεία, διοικητικά μέγαρα και διάφορα άλλα οικοδομήματα με περίτεχνα ψηφιδωτά που σώζονται σε πολλά σημεία του νησιού.

Από το **330μ.Χ. -1204μ.Χ.** διανύεται η **Βυζαντινή περίοδος και η Αραβοκρατία**. Η Κρήτη από το 330μ.Χ. αποτελεί επαρχία του Βυζαντινού κράτους. Μέχρι το 824μ.Χ. διανύει περίοδο ακμής και ευημερίας. Αυτή την εποχή εδραιώνεται η Χριστιανική θρησκεία και χτίζονται πολλές παλαιοχριστιανικές βασιλικές. Το 824μ.Χ. κατακτάται από τους Σαρακηνούς, που την οργάνωσαν σε ανεξάρτητο αραβικό κράτος με κέντρο τον Χάνδακα - το σημερινό Ηράκλειο - και την οχύρωσαν με ισχυρό κάστρο και βαθιά τάφρο γύρω του. Η Αραβοκρατία θα διαρκέσει πάνω από έναν αιώνα, μέχρι το 961 μ.Χ., όπου ελευθερώνεται από τον Νικηφόρο Φωκά.

Έως το 1204μ.Χ. διαρκεί η δεύτερη βυζαντινή περίοδος όπου η πορεία του νησιού είναι ανοδική. Το ελληνικό στοιχείο ενισχύεται με χριστιανούς επόικους από άλλες βυζαντινές επαρχίες και δημιουργούνται οι προϋποθέσεις για πολιτιστική άνθιση, ειρήνη, οικονομική πρόοδο και κοινωνική σταθερότητα.

3. Αρχιτεκτονική κρητικού σπιτιού 3.1. Ιστορία

Το 1204 αρχίζει η περίοδος της **Βενετοκρατίας (1204μ.Χ. - 1669μ.Χ.)**
Μέχρι το 1363 η Κρήτη συνταράζεται από συνεχείς επαναστάσεις, οπότε κι ανακηρύσσεται ανεξάρτητη Δημοκρατία αρχίζοντας έτσι μια ειρηνική εποχή. Οι κρητικές πόλεις εμφανίζουν εντυπωσιακή ανάπτυξη εμπορίου και ναυτιλίας. Ο πληθυσμός αυξάνεται, οι πόλεις καλλωπίζονται και επεκτείνονται με τα σημαντικότερα κτίσματα της κρητικής αναγεννησιακής αρχιτεκτονικής επηρεασμένες από τη δυτική αναγεννησιακή τεχνοτροπία, αλλά προσαρμοσμένες στις ανάγκες της κρητικής κοινωνίας και τις τοπικές συνθήκες. Οι Βενετοί εκτός από την πρωταρχική θωράκιση των πόλεων και των λιμανιών, ενισχύουν την άμυνα του νησιού με μια σειρά φρουρίων που χτίζονται σε τοποθεσίες στρατηγικής σημασίας. Τα οχυρωματικά έργα, τα καστέλια και οι βενετσιάνικοι πύργοι είναι δείγματα δύναμης και εξουσίας. Στην ύπαιθρο συναντάμε αρκετές κατοικίες - πύργους, βίλες και αγροτικά βενετσιάνικα σπίτια. Τέλος, οι παλιές πέτρινες λαξεμένες πύλες, τα λιοτριβία, τα αγροτικά σπίτια με δώμα ή με στέγη διατηρούνται σε αρκετά σπιτικά χωριά. Το νησί καταλαμβάνεται τελικά από τους **Τούρκους (1669μ.Χ. - 1898μ.Χ.)** μετά από αρκετές επιδρομές που είχαν επιχειρήσει τα τελευταία χρόνια της Βενετοκρατίας. Η γη δεσμεύτηκε, τα δημόσια κτήρια έγιναν βασιλικά, και τα ιδιωτικά διανεμήθηκαν σε Πασάδες και Μπέηδες. Έτσι το αστικό σπίτι στις πόλεις Ηράκλειο, Ρέθυμνο, Χανιά και Σητεία δέχεται επεμβάσεις από τους κατακτητές. Χαρακτηριστικό στοιχείο είναι το "σαχνισί" το οποίο αποτελούσε προσθήκη ενός κλειστού ξύλινου εξώστη που στηρίζονται σε ξύλινες αντηρίδες στον όροφο του σπιτιού. Πολλές φορές η ξύλινη επένδυση δεν περιορίζεται στον εξώστη αλλά επεκτείνεται και σ' άλλα τμήματα της πρόσοψης του κτηρίου και πολλές φορές σ' ολόκληρο όροφο.

Ενετικό φρούριο Γραμβούσας

σαχνισί ή καφασωτό σπίτι, ξύλινος εξώστης

3. Αρχιτεκτονική κρητικού σπιτιού 3.1. Ιστορία

Η ένωση με την Ελλάδα πραγματοποιήθηκε αρκετά χρόνια αργότερα το 1913, με την υπογραφή της συνθήκης του Λονδίνου, ακολουθώντας το νησί τις τύχες της ελεύθερης Ελλάδας. Η οικιστική συνέχεια της Κρήτης, παρ'όλες τις μεγάλες καταστροφές που γνώρισε το νησί, δε σταμάτησε ποτέ. Οι πόλεμοι, οι επαναστάσεις αλλά κι η πείνα, οι επιδημίες κι οι σεισμοί που αποδεκάτιζαν τον πληθυσμό, δεν αποθάρρυναν τους κατοίκους που με πείσμα και με αξιοθαύμαστη ζωντάνια έχτιζαν και ξανάχιζαν τους οικισμούς τους στην ίδια σχεδόν θέση από την Αρχαιότητα μέχρι σήμερα. Η μελέτη της οικιστικής συνέχειας από τη μια εποχή στην άλλη μας δείχνει ότι οι περισσότεροι οικισμοί κάθε περιόδου κατοικούνται και την επόμενη περίοδο.

Η εποχή του μεσοπολέμου 1913-1940 είναι μια από τις πιο ανώμαλες και αντιφατικές περιόδους της νεοελληνικής ιστορίας. Εμφανίζεται η πρώτη αβασίλευτη Ελληνική Δημοκρατία το 1924. Η ελληνική κοινωνία αφομοιώνει τους πρόσφυγες δημιουργικά και επιταχύνει τον οικονομικό μετασχηματισμό. Επι κυβέρνησης Βενιζέλου έχουμε αξιόλογο έργο στην εκπαίδευση, σχολικά κτίρια, οικονομικά ανασυγκρότηση, πολεοδομία κ.ά. Δεν επιλύονται όμως βασικά ζητήματα των μεσαίων και λαϊκών τάξεων και η χώρα οδηγείται στη δικτατορία του Μεταξά 1931-1941.

Στο τέλος του 1924 εγκαθίστανται οι πρόσφυγες της Μικράς Ασίας διασφαλίζεται στέγη και εργασία. Δημιουργούνται προσφυγικοί οικισμοί εντός της πόλης των Χανίων και σε γειτονικούς οικισμούς. Εξαιρουμένης της δικτατορίας Παγκάλου (1925-1926) επανερχόμενος ο Ελ. Βενιζέλος (1930-1934) οργανώνεται η χώρα σε σύγχρονο ευρωπαϊκό κράτος όπου τα Χανιά συμμετέχουν ενεργά. Γίνονται λιμενικά έργα, υδροηλεκτρικά έργα, προσφυγικοί συνοικισμοί, Δημοτικά σχολεία στα Χανιά αλλά και σε γειτονικούς οικισμούς, Γυμνάσια, Νυκτερινή σχολή, Γυμναστήριο, Νοσοκομείο, Ψυχιατρείο, Επισκευές και τροποποιήσεις σε υφιστάμενα κτίρια του δημοσίου με απόδοσή τους σε άλλες χρήσεις, επανορθωτικές φυλακές νοτιοδυτικά των Δικαστηρίων, φυλακές αγροτικές στη περιοχή της Αγυιάς, το Τελωνείο και πολλά άλλα.

Η πόλη ανοικοδομείται διατηρουμένου του νεοκλασικιστικού χαρακτήρα, με βασική χρήση την λιθοδομή και περιορισμένα τη χρήση του οπλισμένου σκυροδέματος. Τα χαρακτηριστικά που έχουν τα κτίρια είναι ανάμεικτα ευρωπαϊκά, αθηναϊκά, γενικά νεοκλασικά με τοπική ιδιαιτερότητα.

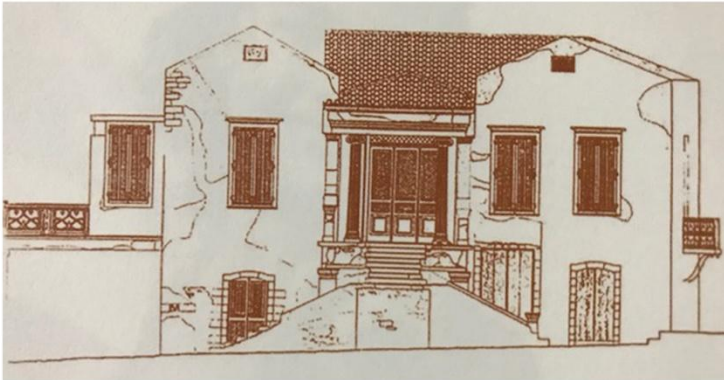

διώροφη κατοικία οδός Νεάρχου, Χανιά

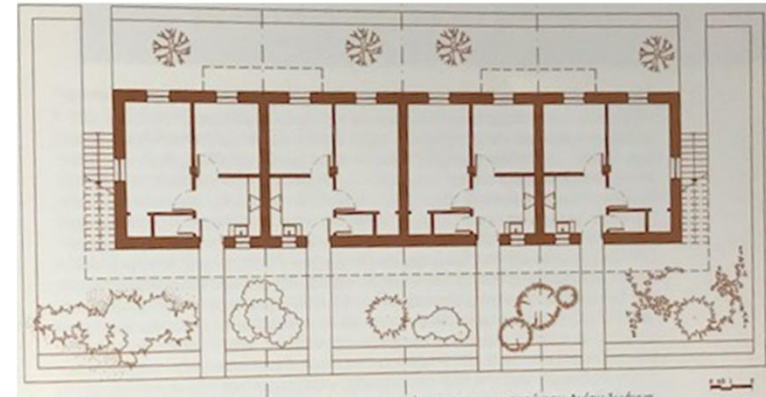

ισόγεια κατοικία 1929 Χανιά

3. Αρχιτεκτονική κρητικού σπιτιού 3.1. Ιστορία

Βίλα Σβάρτς 1952 Χανιά

κατοικία συνοικισμού για πυροπαθείς βομβόπληκτους 1948

Ακολουθεί ο Β' Παγκόσμιος πόλεμος και η κατάληψη του νησιού από τους Γερμανούς. Στη συνέχεια, ο εμφύλιος πόλεμος και το 1948 επί Βασιλέως Παύλου επέρχεται η ανασυγκρότηση του νησιού. Σχεδιασμός της ανασυγκρότησης είναι η επέκταση των υποδομών, η αναμόρφωση της γεωργίας με αρδευτικά έργα, η αναδιάρθρωση της παραγωγής, ενέργεια με υδροηλεκτρικά έργα, ενίσχυση υφιστάμενων και νέων βιομηχανικών δραστηριοτήτων.

Σε ότι αφορά την ανοικοδόμηση της πόλης αναδιοργανώνεται και αρχίζουν να δίνονται λύσεις σε θέματα στεγαστικά, λειτουργικά, χρήσεων και υπηρεσιών που είχαν ανασταλεί λόγω του πολέμου.

Κτίριο Τράπεζας της Ελλάδος 1952

3.Αρχιτεκτονική κρητικού σπιτιού 3.1. Ιστορία

Το 1962 τίθεται το θέμα της Περιφερειακής ανάπτυξης και τουριστικής αξιοποίησης της Κρήτης που είχε εξαγγελθεί από τον Αύγουστο του '60 απ' τον τότε πρωθυπουργό της Ελλάδας Κ.Καραμανλή.

Γενικά η εποχή του 1960 εμφανίζει ένα ενδιαφέροντα μοντερνισμό, που αφορά κυρίως την ξενοδοχειακή αρχιτεκτονική, τα προγράμματα ΕΟΤ για τα «Ξενία», είναι θα λέγαμε η εποχή που αρχίζει να ακμάζει το θέμα της τουριστικής ανάπτυξης.

Διακεκριμένες μορφές του ελληνικού μοντερνισμού υπήρξαν οι Δ. Πικιώνης, Άρης Κωνσταντινίδης, Τ. Ζενέτος και Κ.Δεκαβάλας, όπου στους δύο τελευταίους ανατέθηκαν και μελέτες τουριστικής αξιοποίησης για τις περιοχές Παλαιόχωρα, Σφακιά, Πλακιά κα. που όμως δεν υλοποιήθηκαν.

Ξενοδοχείο 1966 οδός
Α.Παπανδρέου Χανιά

Ξενία Χανίων πάνω στον ενετικό δυτικό προμαχώνα

3. Αρχιτεκτονική κρητικού σπιτιού 3.2. Τυπολογία

α) Το λαϊκό αγροτικό σπίτι.

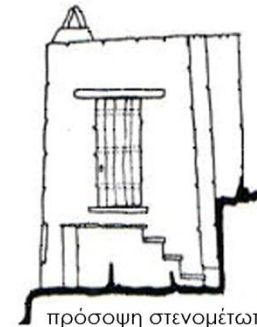
Το λαϊκό αγροτικό κρητικό σπίτι είναι απλό, ορθογώνιο, με λίγα ανοίγματα. Τα υλικά που χρησιμοποιούνται για την κατασκευή του -πέτρα, ξύλο, χώμα -είναι ελάχιστα επεξεργασμένα και του δίνουν ένα αυστηρό και λιτό χαρακτήρα, αλλά και μια μορφή προσωρινότητας.

α1. Στενομέτωπα σπίτια χωρίς στύλο είναι η απλούστερη και φτωχότερη μορφή κρητικού λαϊκού σπιτιού. Το εσωτερικό του επίσης λιτό, εξυπηρετεί τις απόλυτες ανάγκες διαβίωσης. Η ύπαρξη ενός αναβαθμού στο εσωτερικό του σπιτιού εξελίσσεται σε χαμηλό ξύλινο πατάρι, η στήριξη του δώματος ενισχύεται με τον ξύλινο στύλο και αργότερα με τις πέτρινες καμάρες. Το σπίτι μεγαλώνει απλώνεται με τις καμάρες με τους δυο χώρους μπροστά που χαράζουν το σχέδιο της κάτοψης του τριώχρου σπιτιού, ενώ η προσαρμογή του στις κλίσεις - ανισοσταθμίες - του εδάφους, δημιουργεί εξωτερικά τις πέτρινες σκάλες και τους υπερυψωμένους όγκους στην πρόσοψη.

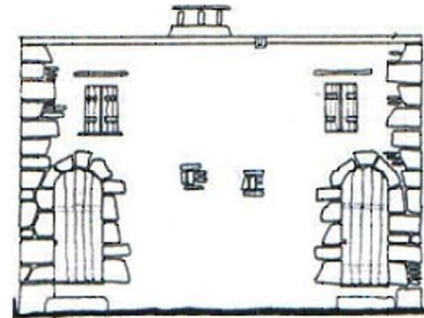
Οι ανάγκες με την πάροδο του χρόνου μεγαλώνουν και τα σπίτια επεκτείνονται κατά μήκος με τη κατασκευή της καμάρας, με μεγαλύτερα ανοίγματα αλλά και καθ' ύψος.

α2. Τα πλατυμέτωπα δίπατα σπίτια θα κυριαρχήσουν στο νησί, με την ξύλινη εσωτερική σκάλα, τον εξώστη στον όροφο που καταλήγει η εξωτερική πέτρινη σκάλα, από την περιστοιχισμένη με υψηλό πέτρινο τοίχο αυλή, για την ανάγκη προστασίας. Τέτοια σπίτια αποτελούν το ενδιάμεσο στάδιο δίπατης και τρίπατης κατοικίας, που συνεχώς εξελίσσεται.

Εδώ θα μπορούσαμε να εντοπίσουμε την τάση για ανάταση, για πορεία και επέκταση καθ' ύψος με συνεχή αναζήτηση για χώρο και φως.

πρόσοψη στενομέτωπου σπιτιού

πρόσοψη πλατυμέτωπης οικίας

δίπατο αγροτικό σπίτι με εξ.σκάλα

3.Αρχιτεκτονική κρητικού σπιτιού 3.2. Τυπολογία

β) Παραδοσιακό Αστικό Σπίτι με Εσωτερική Αυλή .

Το αστικό σπίτι έχει σχήμα Π ή Γ με εσωτερική αυλή και αποτελείται από το ισόγειο ή κατώγι, το μεσοπάτωμα ή μετζάο, και τέλος το ανώγι ή όροφο. Στο κατώγι υπήρχαν οι αποθήκες του σπιτιού όπου χρησιμοποιούνταν κυρίως σαν επαγγελματική στέγη ενώ το ανώγι ήταν το κυρίως σπίτι με τις κάμαρες, τη σάλα και τους βοηθητικούς χώρους.

Ο αστικός χαρακτήρας στις κρητικές κατοικίες εγκαθίσταται με τρίπατα σπίτια με πολλά παράθυρα, όπου οι μεταβυζαντινές αναφορές σε συνδυασμό με τα βενετσιάνικα και τα τουρκικά πολυώροφα σπίτια οδηγούν στο τετράπατο στενομέτωπο σπίτι.

Παράλληλα, οι προσόψεις άλλοτε ντύνονται με μεταβυζαντινά και αιγαιοπελαγίτικα στοιχεία και άλλοτε με δομικά και μορφολογικά χαρακτηριστικά ανάμειχτα ή εντελώς ξένα.

Η αυλή όταν υπάρχει περιστοιχίζεται από ψηλούς ή χαμηλούς μαντρότοιχους και κλείνεται με χαρακτηριστική τοξωτή εξώθυρα. Χαρακτηριστικές είναι οι πέτρινες κολώνες που στηρίζουν τα δοκάρια της κρεβατίνας που είναι πάντα στην πρόσοψη του σπιτιού και οργανώνονται γύρω από κάποιο φυλλοβόλο δέντρο.

Χαρακτηριστικά αυτής της αρχιτεκτονικής είναι η ανοιχτή αυλή στο ισόγειο, μακρόστενη σε σχήμα και συνήθως στρωμένη με πλάκες και σκεπασμένη με κληματαριά. Οργανώνει τους βοηθητικούς χώρους, αποθήκες με την σκάλα να οδηγεί στην κατοικία. Η αυλή και ο χώρος εισόδου του σπιτιού. Κυρίαρχο χαρακτηριστικό η οργάνωση ενός χώρου καθημερινής ζώνης παρά ο τονισμός της εισόδου. Χώρος επιμελημένος και οικείος, με κληματαριά, λουλούδια και χαρακτήρα καθιστικού που μπορεί να συνυπάρχει με τον προηγούμενο τύπο.

χώρος εισόδου της οικίας

αυλή-χώρος εισόδου του σπιτιού

3. Αρχιτεκτονική κρητικού σπιτιού 3.2. Τυπολογία

γ) Θολιαστό σπίτι ή μητάτα ή κούμοι

Το θολιαστό σπίτι ή αλλιώς σπιτοκάλυβο είναι πέτρινο καμπυλόμορφο σπίτι, κυκλικού συνήθως σχήματος σκεπαζόμενο με "ψευτοθόλο".

Σήμερα υπάρχει μόνο σε έρημες τοποθεσίες και χρησιμοποιείται από βοσκούς. Το συναντούμε στο οροπέδιο του Ομαλού, στον Ψηλορείτη, στα Σφακιά και σε άλλες περιοχές.

Το κυκλικό ή ελλειψοειδές σχήμα του καταλήγει σ'έναν ψευδοθόλο.

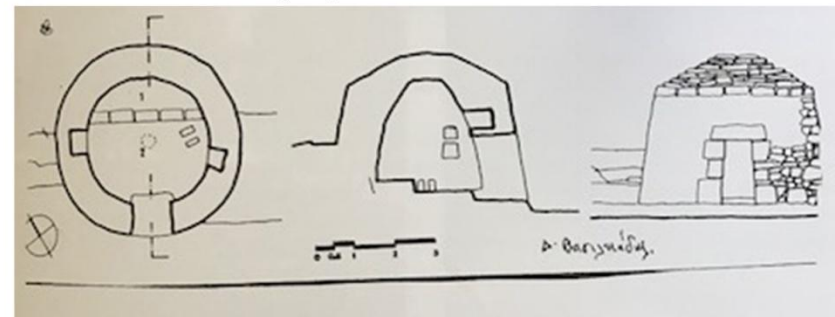
Ο θόλος αυτός, κατασκευασμένος από σχιστόπλακα, είναι υπερυψωμένος έτσι ώστε στη μέση του σπιτιού ο άνθρωπος να στέκεται όρθιος ενώ στα πλαϊνά του πρέπει να σκύβει. Η πόρτα είναι στενή και χαμηλή, ενώ παράθυρα δεν υπάρχουν. Για την κατασκευή χώρων μαγειρέματος και τζακιού χρησιμοποιούνται πέτρες, ενώ οι κατασκευές αυτές είναι πολύ απλές και λιτές. Επίσης μια μεγάλη σχιστόπλακα χρησιμοποιείται για τραπέζι.

Αρχικά στο θολιαστό σπίτι δεν υπήρχε κανένα άνοιγμα εκτός από την πόρτα. Όμως ήταν εξαιρετικά δύσκολος ο εξαερισμός και ο φυσικός φωτισμός του χώρου. Με την εξέλιξη της μορφής του, δημιουργείται ένα άνοιγμα στην κορυφή του θόλου με απλό τράβηγμα μερικών πετρών, βοηθώντας έτσι στην έξοδο του καπνού από τον χώρο. Αργότερα η πόρτα γίνεται ψηλότερη και το πάτωμα αποκτάει δύο επίπεδα δημιουργώντας ένα χώρο για ύπνο στρωμένο με θάμνους. Το επόμενο βήμα είναι η μεταβίβαση του σχήματος της κάτοψης από κύκλο σε έλλειψη. Στο νέο σχήμα παραμένουν τα δύο επίπεδα του δαπέδου για χρήση ύπνου. Ο θόλος ενώ ήταν ανασηκωμένος παίρνει πιο χαμηλή μορφή. Έτσι σιγά-σιγά χάνει το σπίτι την αρχική του κατάσταση και πλησιάζει το γωνιασμένο σπίτι, αλλάζοντας συγχρόνως και η εσωτερική διαρρύθμιση με περισσότερες λειτουργίες.

Με το πέρασμα των χρόνων την θέση του θόλου παίρνει η επίπεδη οροφή με ξύλινα δοκάρια. Το σπιτοκάλυβο με δώμα και ο τοίχος γίνεται λεπτότερος δημιουργώντας ταυτόχρονα έναν αναβαθμό εκεί που ενώνεται με την οροφή.

είσοδος κούμου

σχέδια μιτάτου

3.Αρχιτεκτονική κρητικού σπιτιού 3.2. Τυπολογία

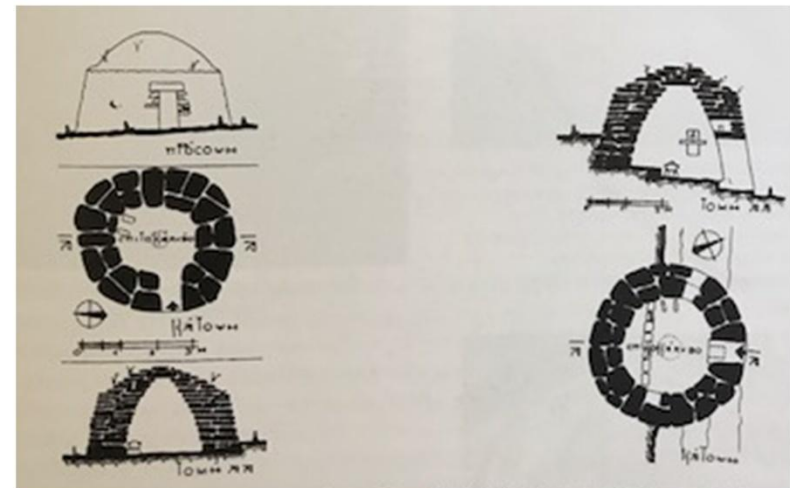
Τα κυκλικά πέτρινα οικοδομήματα (κούμοι) χρονολογούνται περί τα 4 χιλ. χρόνια π.Χ.. Υποστηρίζεται ότι εμπνευστής αυτής της αρχιτεκτονικής μορφής ήταν η ίδια η φύση (σπήλαια)(από έρευνα στην δυτ. Κρήτη το 1918 του Βαβαρού Δέφνερ).

Αρχικά στον Ελλαδικό χώρο χρησιμοποιήθηκαν ως ταφικά μνημεία ,και στην Κρήτη επίσης με τη χρήση αυτή αλλά υπέργεια με πελεκητές πέτρες και συνδετικό υλικό.

Από τη Μινωική εποχή χρησιμοποιήθηκαν ως σπίτια κτηνοτρόφων, βοσκών , ζώων και για φύλαξη- συντήρηση των προϊόντων τους.

Ποικίλουν σε διαστάσεις περιμέτρου και ύψους.

Αξιόλογα ευρήματα από ανασκαφή του Γιάννη Σακελάρη στην ορεινή μινωική πολιτεία της Ζωμίνθου που ανάγεται στο κτηνοτροφικό κέντρο των Μινωιτών (κεντρικό κτίριο 1400μ² 100 δωμάτια περίπου)που ανάγεται στον 18ο έως τον 14ο αιώνα π.Χ.και θεωρείται ο πρόδρομος των μητάτων. Η κατασκευή των συνεχίστηκε και στα νεώτερα χρόνια στις ορεινές περιοχές, εντοπίζοντας το παλαιότερο μητάτο των νεωτέρων χρόνων στον Ψηλορείτη το 1841 και νεώτερο το 1960.

σχέδια από μιτάτα/κούμοι

3.Αρχιτεκτονική κρητικού σπιτιού 3.2. Τυπολογία

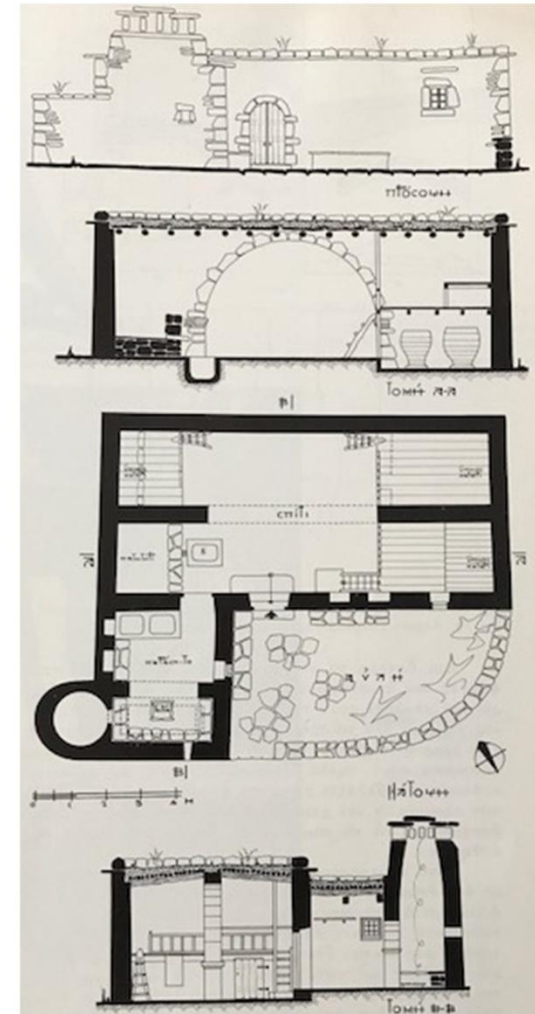
δ) Το «καμαρόσπιτο»

Στο εσωτερικό του το κρητικό σπίτι είναι απλό στην επίπλωση και τη διακόσμηση του. Μοναδικά έπιπλα είναι το κρεβάτι ή "πεζούλα", το σαλόνι ή "πόρτεγο", το τραπέζι, οι καρέκλες και η κασέλα, όλα προσαρμοσμένα στις ανάγκες της καθημερινής ζωής. Έχει γωνιακό τζάκι που χρησιμεύει για μαγείρεμα και θέρμανση. Συχνά υπάρχει ένα πατάρι για τον ύπνο, ο σοφάς, και ο χώρος κάτω απ' αυτόν χρησιμοποιείται σαν αποθήκη.

Το δώμα κατασκευάζεται με επιμήκη ξύλα και όταν χρειάζεται να αυξηθεί το πλάτος ή το μήκος του σπιτιού προστίθεται ένα ξύλινο μεσοδόκι για να στηρίξει το δώμα (που καλύπτεται με λεπίδα), χαρακτηριστικό της φέρουσας κεντρικής κολόνας.

Σε μεταγενέστερες μορφές το ξύλινο μεσοδόκι αντικαθίσταται από ένα πέτρινο ημικυκλικό τόξο, την καμάρα. Έτσι δημιουργείται το χαρακτηριστικό της αρχιτεκτονικής του νησιού κρητικό καμαρόσπιτο που το συναντάμε σ' ολόκληρη την Κρήτη. Η καμάρα χωρίζει το σπίτι σε δύο μέρη. Όταν το τόξο χτίζεται δίπλα στα μονόχωρα δημιουργεί το στεγαστό που γύρω του θα απλωθούν και άλλες καμάρες. Έπειτα, το άνοιγμα του τόξου αυξάνεται στα έξι μέτρα, ενώ καθώς το πλάτος των σπιτιών μεγαλώνει το τόξο χωρίζεται στα δύο δημιουργώντας τοξοστοιχία.

Οι παραλλαγές που θα ακολουθήσουν στην εξέλιξη της χρήσης του τόξου στο παραδοσιακό κρητικό σπίτι είναι σχεδόν αναπόφευκτες. Δυο ή περισσότερα τόξα σε παράλληλο ή κάθετο μεταξύ τους σχηματισμό και έτσι έχουμε την πρόσθεση κι άλλων κτισμάτων ώσπου το σπίτι γίνεται και διώροφο. Τα υλικά που χρησιμοποιούνται για την κατασκευή του - πέτρα, ξύλο, χώμα - είναι ελάχιστα επεξεργασμένα και του δίνουν ένα αυστηρό και λιτό χαρακτήρα, αλλά και μια μορφή προσωρινότητας. Προσαρμοσμένο τέλεια στο περιβάλλον, γίνεται ένα μ' αυτό, αφού το γκρίζο της πέτρας του και της πλαγιάς πάνω στην οποία είναι χτισμένο ταυτίζονται.

σχέδια από το καμαρόσπιτο

3.Αρχιτεκτονική κρητικού σπιτιού 3.2. Τυπολογία

ε) Το σπίτι με στέγη

Σε ορισμένες περιοχές της Κρήτης, κυρίως στα δυτικά μέρη, η στέγη με κεραμίδια έχει αντικαταστήσει το δώμα. Η ανάγκη της συχνής επισκευής του δώματος και τα προβλήματα που δημιουργούσε στην πάροδο του χρόνου, επέβαλαν την αντικατάστασή του. Σήμερα η αντικατάσταση γίνεται με πλάκες από οπλισμένο σκυρόδεμα. Οι στέγες αυτές είναι συνήθως μονόριχτες ή δίριχτες. Τετράριχτες στέγες συναντάμε μόνο στα νεοκλασικά σπίτια, όπως αυτά των Αρχάνων Ηρακλείου, στα Χανιά και στα σπίτια με σαχνισί που συναντάμε στις αστικές περιοχές.

ζ) Το σπίτι με στέγη και σαχνισί

Την εποχή της Τουρκοκρατίας, και κυρίως τον 19ο αιώνα, εμφανίζεται ένα νέο στοιχείο στο αστικό σπίτι στις πόλεις του νησιού. Είναι η προσθήκη ενός κλειστού ξύλινου εξώστη στον όροφο, αυτός είναι το σαχνισί που χαρακτηρίζει την αρχιτεκτονική της βαλκανικής χερσονήσου μετά τον 18ο αιώνα.

Τα ξύλινα αυτά κιόσκια είναι συνήθως προσθήκες στα παλιότερα βενετσιάνικα κτίρια, κυρίως στα Χανιά και στο Ρέθυμνο, που προεκτείνουν πάνω από το δρόμο. Τα κιόσκια αυτά κατασκευάζονται με ξύλινους προβόλους που στηρίζονται σε ξύλινες αντηρίδες ή φουρούσια. Η πρόσοψη κατασκευάζεται από τσατμά ή μπαγδατί που σοβατίζεται ή όπως γίνεται κυρίως στο Ρέθυμνο, από ξύλινο πέτσωμα, άλλοτε απλής κατασκευής κι άλλοτε έντεχνα δουλεμένο, με σκαλιστά φουρούσια και καφασωτά στα παράθυρα. Στα Χανιά και στο Ρέθυμνο συναντάμε συχνά τύπους σπιτιών όπου η ξύλινη επένδυση δεν περιορίζεται στο κιόσκι αλλά επεκτείνεται και σ' άλλα τμήματα της πρόσοψης του κτιρίου, πολλές φορές σ' ολόκληρο όροφο.

σπίτι με ξύλινη στέγη

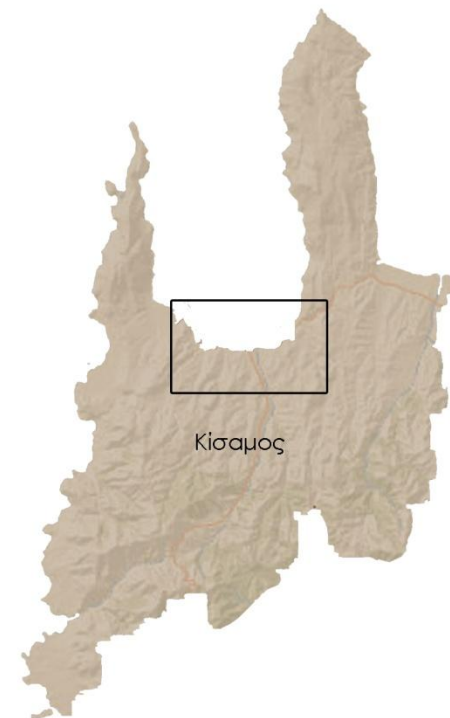

σαχνισί

diagnosis

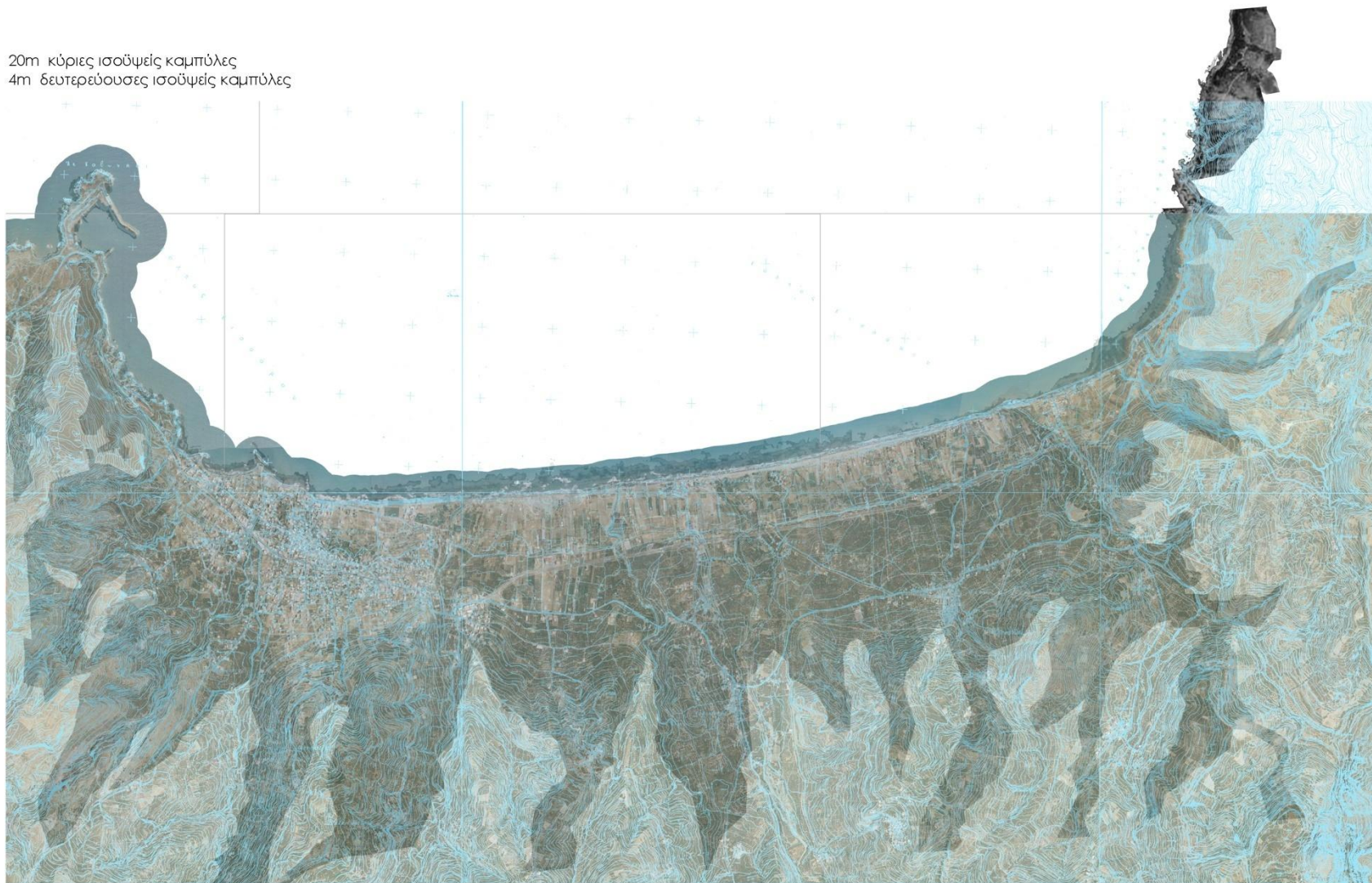
4. Διάγνωση 4.1. Τοποθεσία περιοχής μελέτης

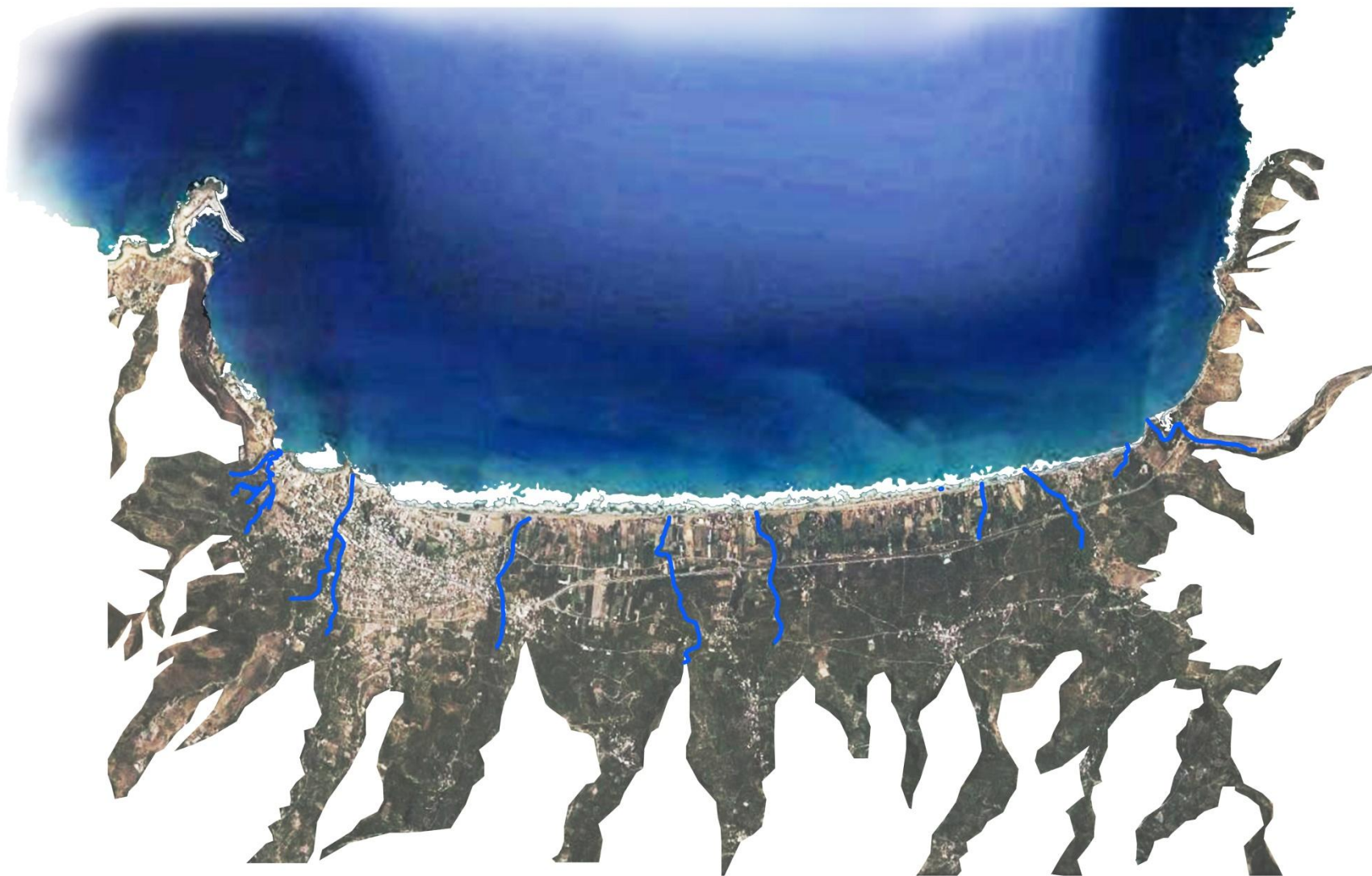
4. Διάγνωση 4.2. Τοπογραφικά στοιχεία περιοχής

20m κύριες ισοϋψείς καμπύλες
4m δευτερεύουσες ισοϋψείς καμπύλες

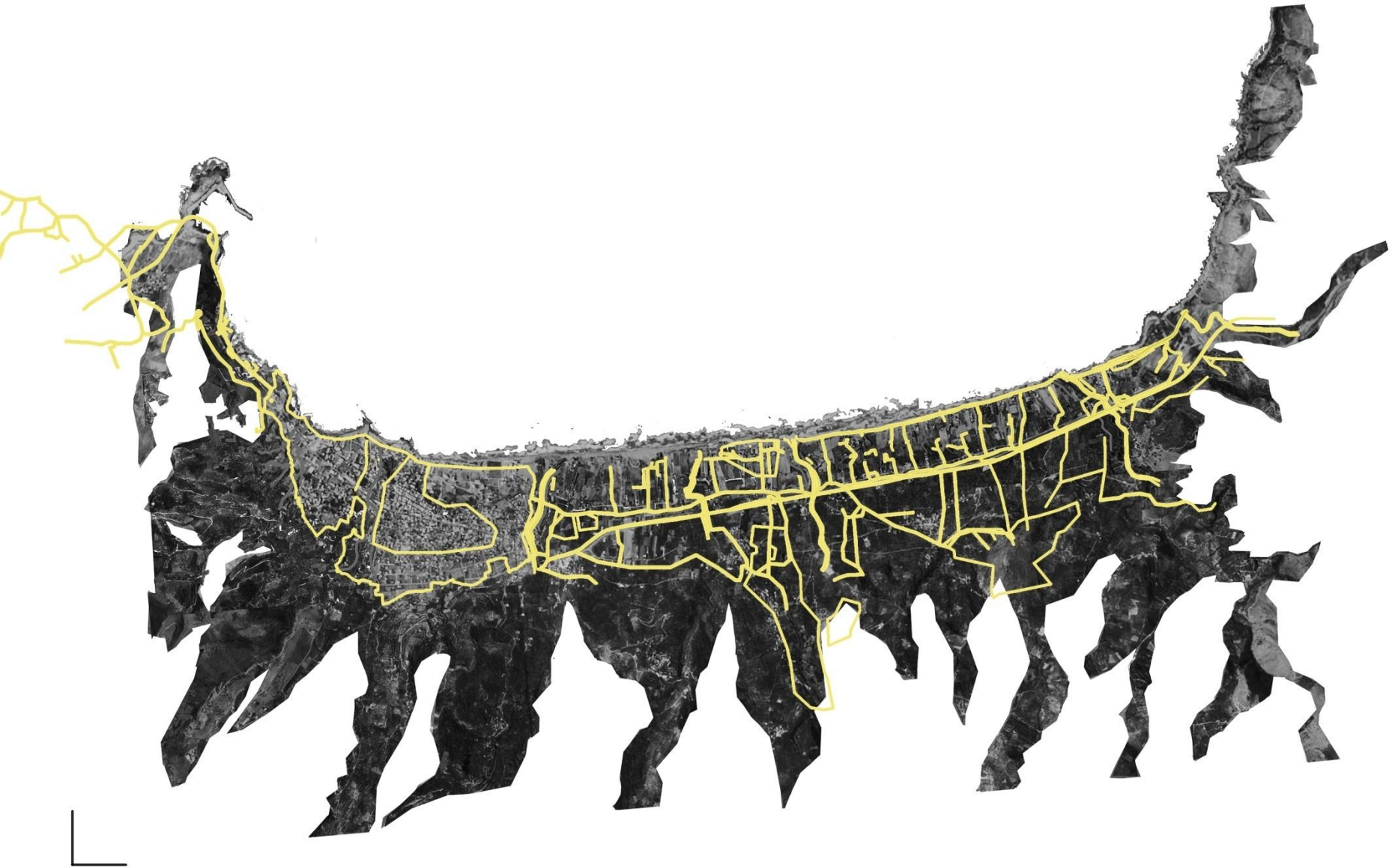

*αποσπάσματα αεροφωτογραφιών απ' το Εθνικό Κτηματολόγιο & Χαρτογράφηση Α.Ε.

4. Διάγνωση 4.3. Χάρτης υδάτων

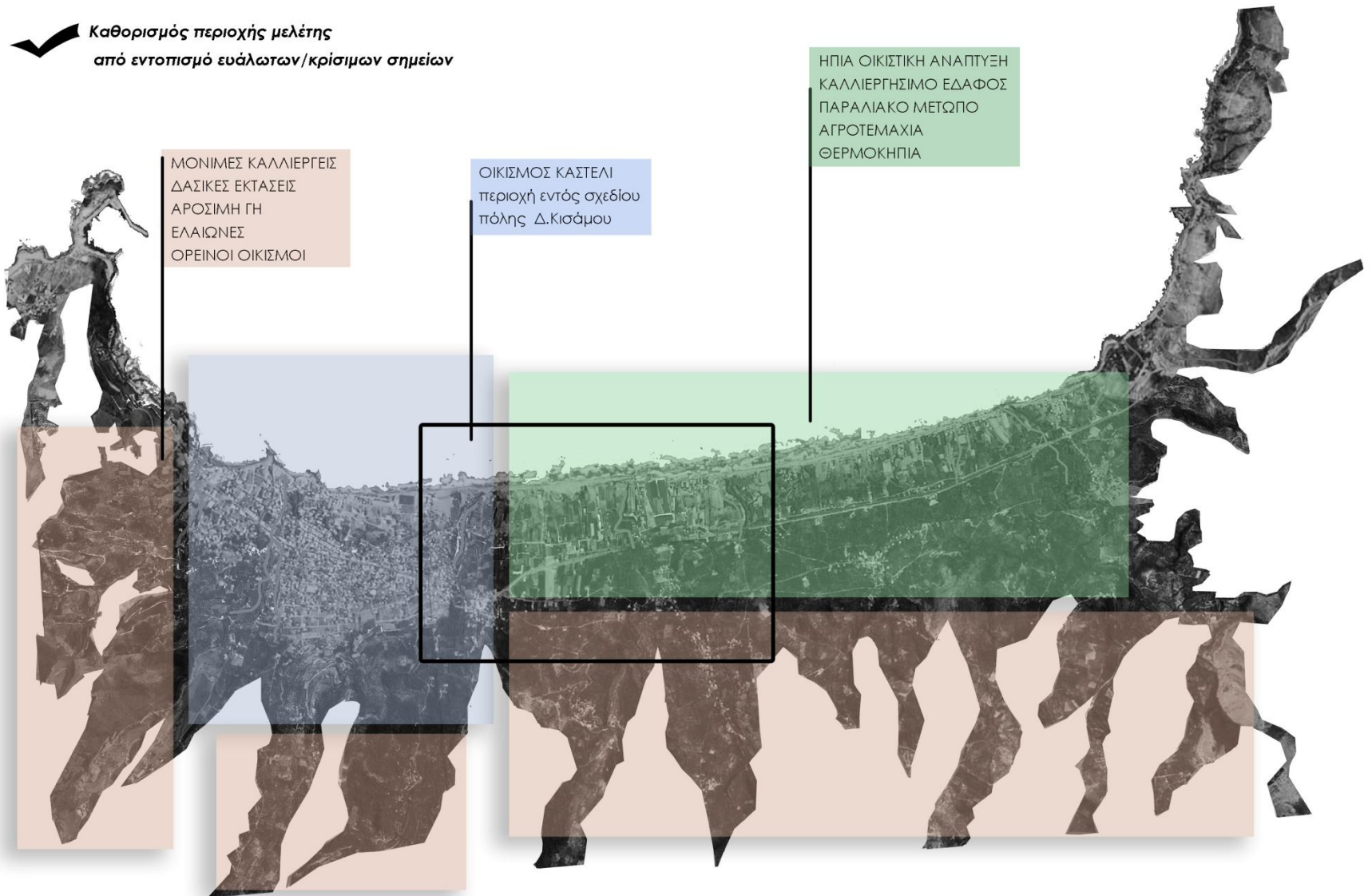

4. Διάγνωση 4.4. Χάρτης δικτύου κίνησης

4. Διάγνωση 4.5. Εντοπισμός ευάλωτων σημείων περιοχής

✓ Καθορισμός περιοχής μελέτης
από εντοπισμό ευάλωτων/κρίσιμων σημείων

4. Διάγνωση 4.6. Χάρτης δομημένου/αδόμητου περιβάλλοντος

Δομημένο & Αδόμητο

Περιβάλλον

~ πύκνωση οικιστικής δομημένης ανάπτυξης
αστικού ιστού

- έντονη δόμηση
- οικιστική ανάπτυξη γύρω απ' τη παλιά πόλη
- διάχυση δομημένου χώρου

4. Διάγνωση 4.7. Χάρτης φυσικής βλάστησης

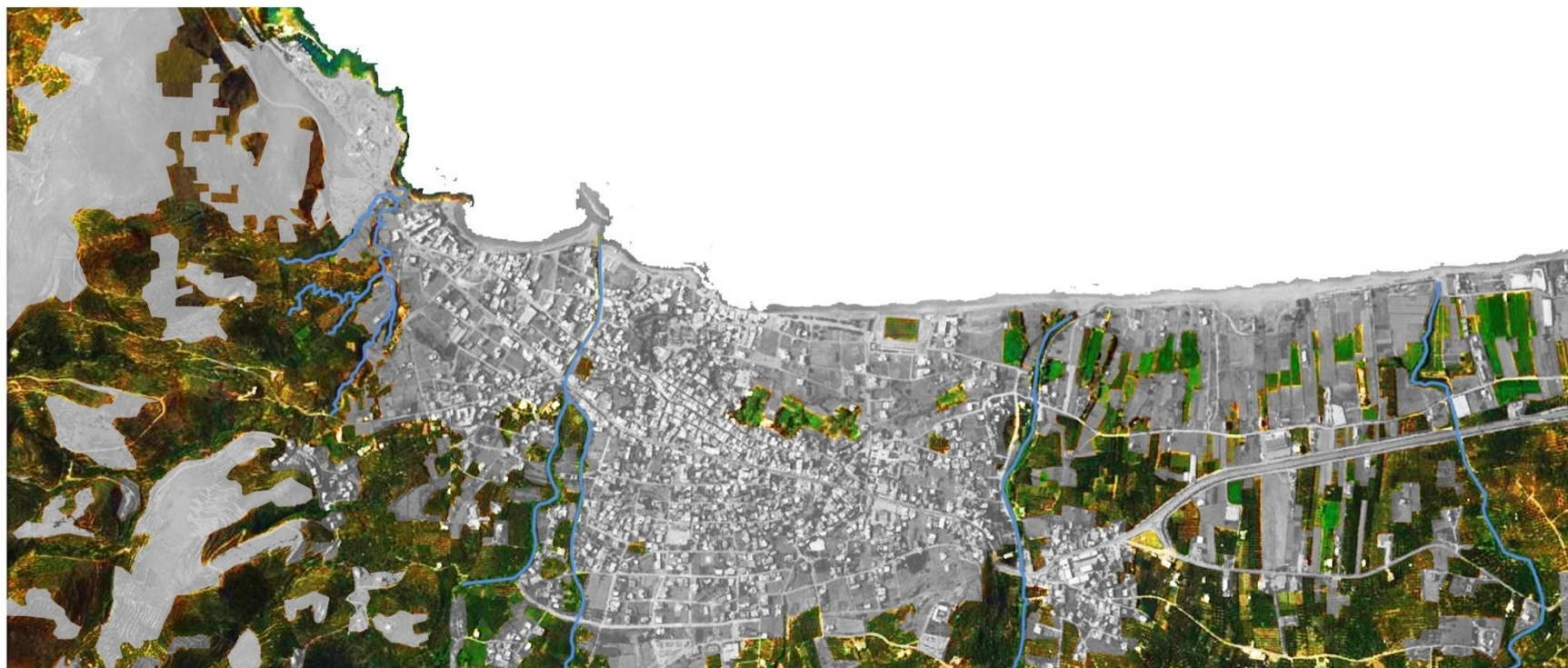
- ~ υδάτινο στοιχείο
- ~ φυσική βλάστηση

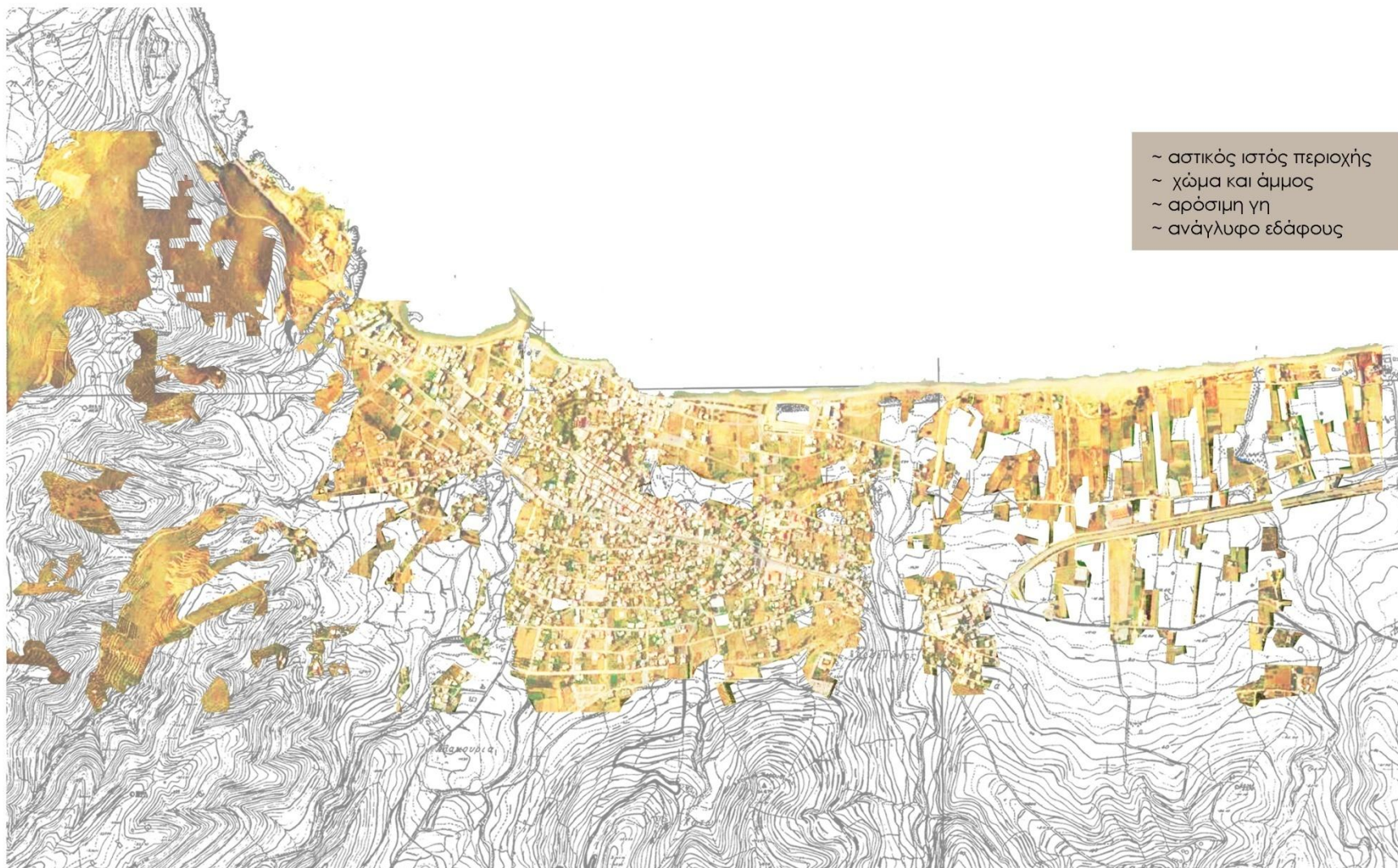
4. Διάγνωση 4.8. Αλληλουχία στοιχείων περιοχής

- ~ αστικός ιστός περιοχής
- ~ υδάτινο στοιχείο
- ~ καλλιέργειες και έντονη βλάστηση

4. Διάγνωση 4.8. Αλληλουχία στοιχείων περιοχής

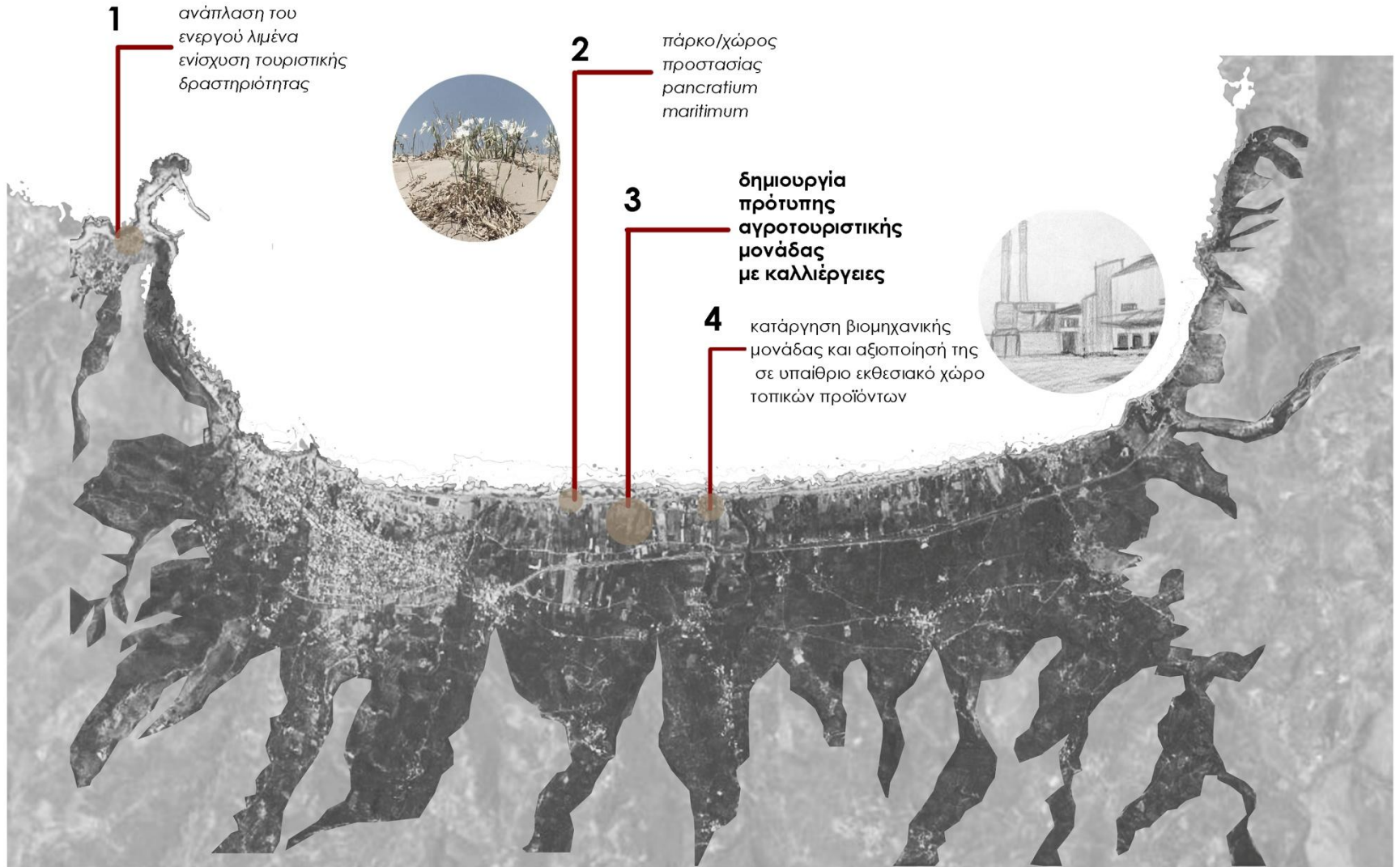

- ~ αστικός ιστός περιοχής
- ~ χώμα και άμμος
- ~ αρόσιμη γη
- ~ ανάγλυφο εδάφους

protasis

---

5. Προτάσεις 5.1. Γενικό πλάνο προτάσεων

2 πάρκο προστασίας

Ο Κρίνος της θάλασσας ή επιστημονικά (*Pancratium maritimum*) είναι αυτοφυές φυτό που συναντά κανείς σε αμμώδεις θαλάσσιες ακτές της Μεσογείου ιδιαίτερα στην Κορσική, στο Ισραήλ, την Τουρκία, στις Καναρίους νήσους και στην Κρήτη. Ανήκει στην συνομοταξία των αγγειοσπέρμων της οικογενείας των αμαρυλλιδών.

Η λέξη *Panocratium* ετυμολογείται από τις ελληνικές λέξεις παν και κρατύς = ισχυρός, δυνατός κρατερός [συγκριτικός κρατίων και υπερθετικός κράτιστος.

Είναι βολβώδες πολυετές φυτό που τα άνθη του αναδύουν ένα ευχάριστο, εξωτικό και πολύ λεπτό άρωμα που γίνεται ιδιαίτερα αισθητό τις απάνεμες καλοκαιρινές νύχτες. Ανθοφορεί από τον Αύγουστο μέχρι τον Οκτώβριο.

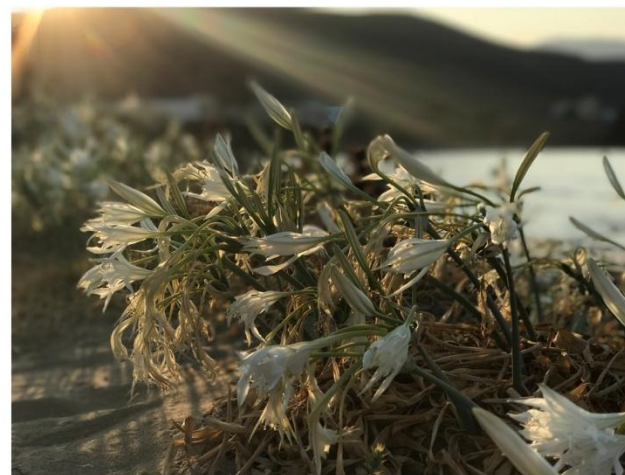
Τα τελευταία χρόνια οι πληθυσμοί του στην Ελλάδα υποχωρούν σημαντικά, κυρίως λόγω των έντονων τουριστικών και οικιστικών πιέσεων που δέχονται οι βιότοποί του.

Δεν περιλαμβάνεται σε κανέναν κατάλογο απειλούμενων ή προστατευόμενων ειδών της ελληνικής χλωρίδας αν και θα πρέπει να ληφθούν μέτρα για την προστασία του, τουλάχιστον στις περιοχές όπου δέχεται τις μεγαλύτερες πιέσεις.

5. Προτάσεις 5.1. Γενικό πλάνο προτάσεων

κρινάκια της άμμου σε αμμοθίνες

άνθος *pancratium maritimum*

4 υπαίθριος πολυχώρος

Στο χωριό Κάτω Κορφαλώνα ,πάνω στην παραλία, βρίσκεται εγκαταλελειμένο και έρημο πια, το εργοστάσιο ενός παλιού πυρηνελαιουργείου της περιοχής.

Πρόκειται για μια τεράστια βιομηχανική μονάδα που πρέπει να εξυπηρετούσε μεγάλο μέρος των αναγκών των ελαιοπαραγωγών της περιοχής.

Επεξεργάζονταν την πυρήνα και παρήγαγαν πυρηνέλαιο,πυρηνόξυλο και σαπούνι, κάτι αντίστοιχο με το φημισμένο εργοστάσιο της ΑΒΕΑ στα Χανιά.

Το πότε ακριβώς έκλεισε το εργοστάσιο παραμένει ένα μυστήριο, αλλά πρέπει να έχουν παρέλθει τουλάχιστον 20 χρόνια από τότε.

Το εργοστάσιο καταλαμβάνει μια μεγάλη έκταση, τοποθετημένο μόλις λίγα μέτρα από τη γραμμή της ακτής με ανάλογες επιπτώσεις στο υποθαλάσσιο και όχι μόνο περιβάλλον.

Περιβάλλεται από ένα πανύψηλο μαντρότοιχο που κρύβει τη θέα, έχει τεράστιες δεξαμενές αποθήκευσης της πυρήνας, τρία μεγάλα φουγάρα, λοιπές εγκαταστάσεις και πολλές εξωτερικές αποθήκες, μισογκρεμισμένες πια στην παραλία.

Οπωσδήποτε πρόκειται για μια επιβλητική εγκατάσταση που ξεχωρίζει από μακριά, κατά μήκος της μεγάλης κισσαμίτικης παραλίας, από τα Νωπήγεια μέχρι και το Καστέλι.

Πλέον έχει αφεθεί στη φθορά του χρόνου αλλά και από την θαλασσινή υγρασία που καθημερινά καταστρέφεται. Σίγουρα όμως αποτελεί ένα σύγχρονο μνημείο της ελαιοκομίας στην Κρήτη, που θα μπορούσε να αποκασταθεί ως σύγχρονη υπαίθρια αγορά τοπικών προϊόντων και άλλων δράσεων ως πολυχώρος.

5. Προτάσεις 5.1. Γενικό πλάνο προτάσεων

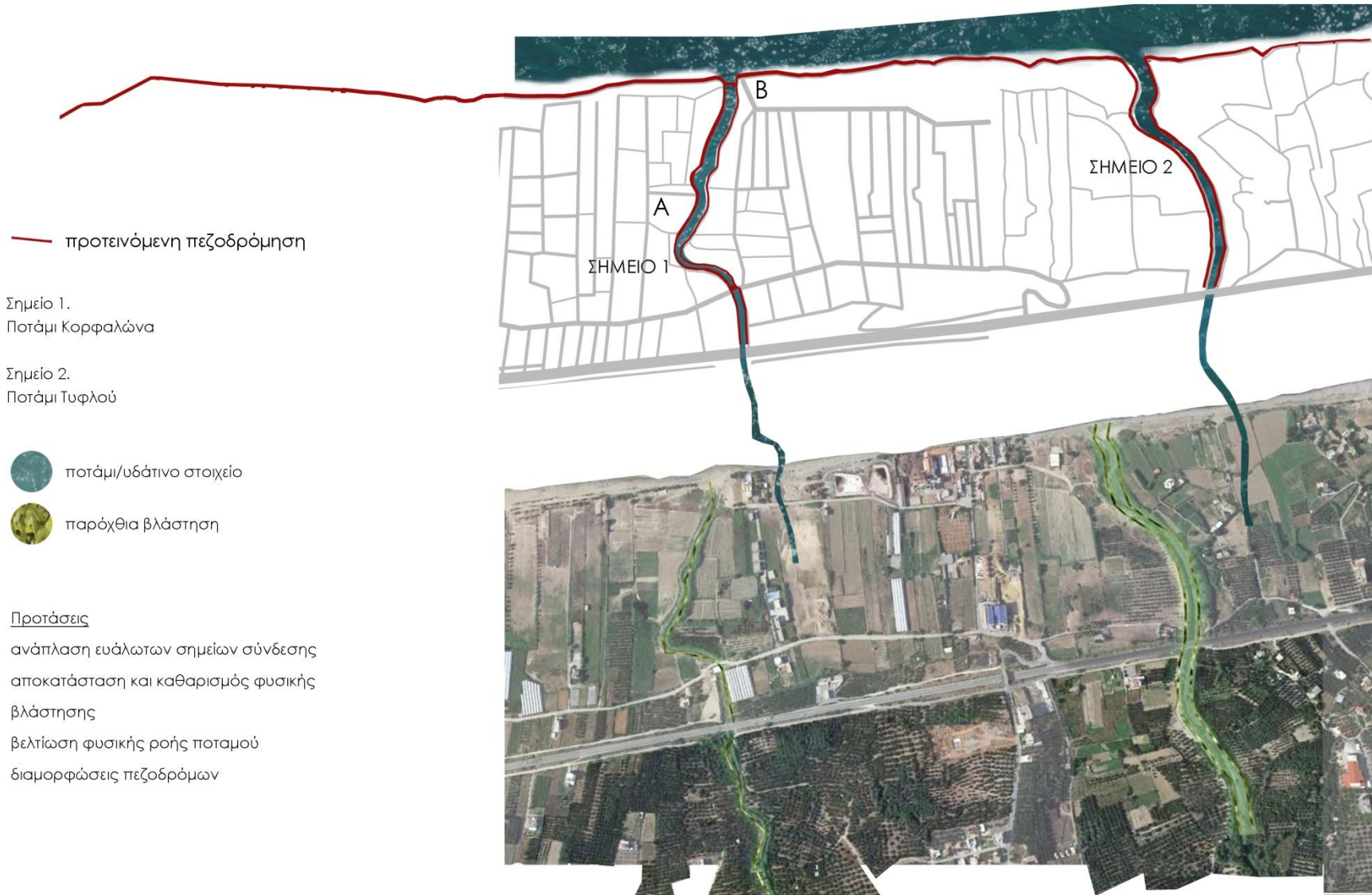

άποψη εγκαταλελειμμένης βιομηχανικής μονάδας

το εργοστάσιο

5. Προτάσεις 5.2. Οικολογικός σχεδιασμός

5. Προτάσεις 5.2. Οικολογικός σχεδιασμός

οικολογικός διάδρομος/υδάτινο στοιχείο

-ποταμός Τυφλός

περιοχή πρότασης ανάπτυξης

- διάσπαρτες κατοικίες

- καλλιεργήσιμη γη/αγροτεμάχια

οδικός άξονας

ενίσχυση της παράκτιας ζώνης

- ανάπλαση ευάλωτων σημείων σύνδεσης

ενίσχυση της βιοποικιλότητας και των οικολογικών λειτουργιών

- αποκατάσταση και αναβάθμιση φυσικής βλάστησης

- βελτίωση φυσικής ροής ποταμού

βλάστηση και υδροβιότοπος ποταμού

φυσική βλάστηση περιοχής

παρόχθια βλάστηση

5. Προτάσεις 5.2. Οικολογικός σχεδιασμός

οικολογικός διάδρομος/υδάτινο στοιχείο

- ποτάμι Κορφαλώνα

περιοχή πρότασης ανάπτυξης

- διάσπαρτες κατοικίες
- καλλιεργήσιμη γη/αγροτεμάχια

οδικός άξονας

ενίσχυση της παράκτιας ζώνης

- ανάπλαση ευάλωτων σημείων σύνδεσης

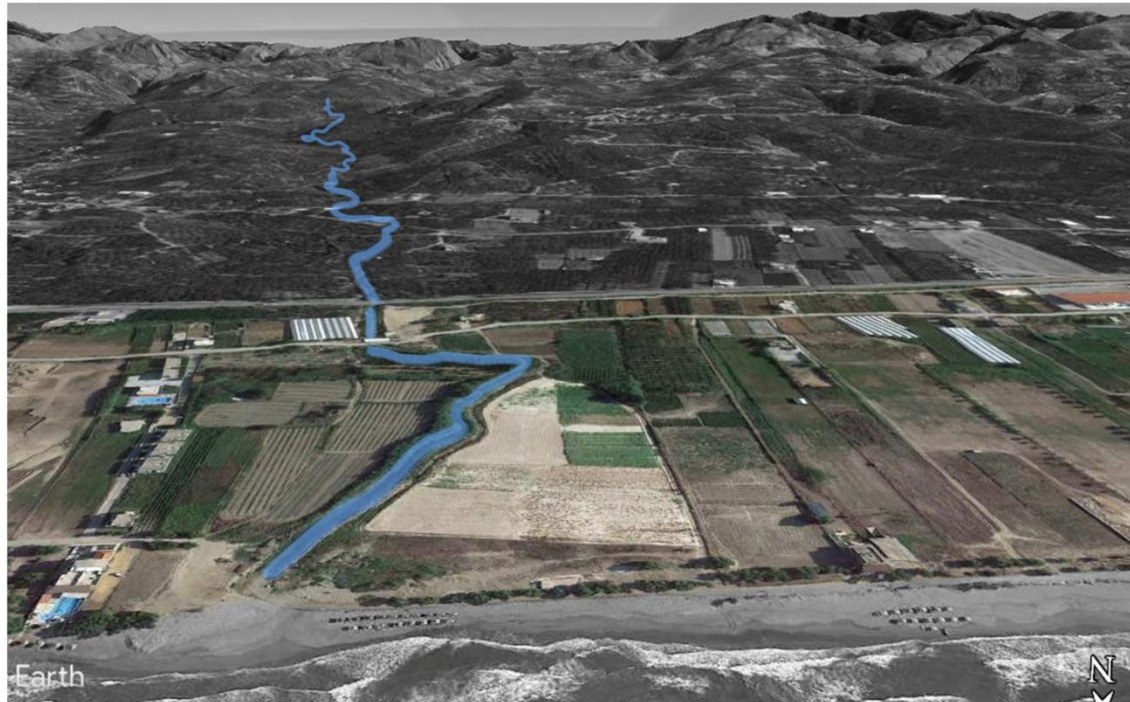

ενίσχυση της βιοποικιλότητας και των οικολογικών λειτουργιών

- αποκατάσταση και αναβάθμιση φυσικής βλάστησης
- βελτίωση φυσικής ροής ποταμού

παρόχθια βλάστηση

βλάστηση περιοχής

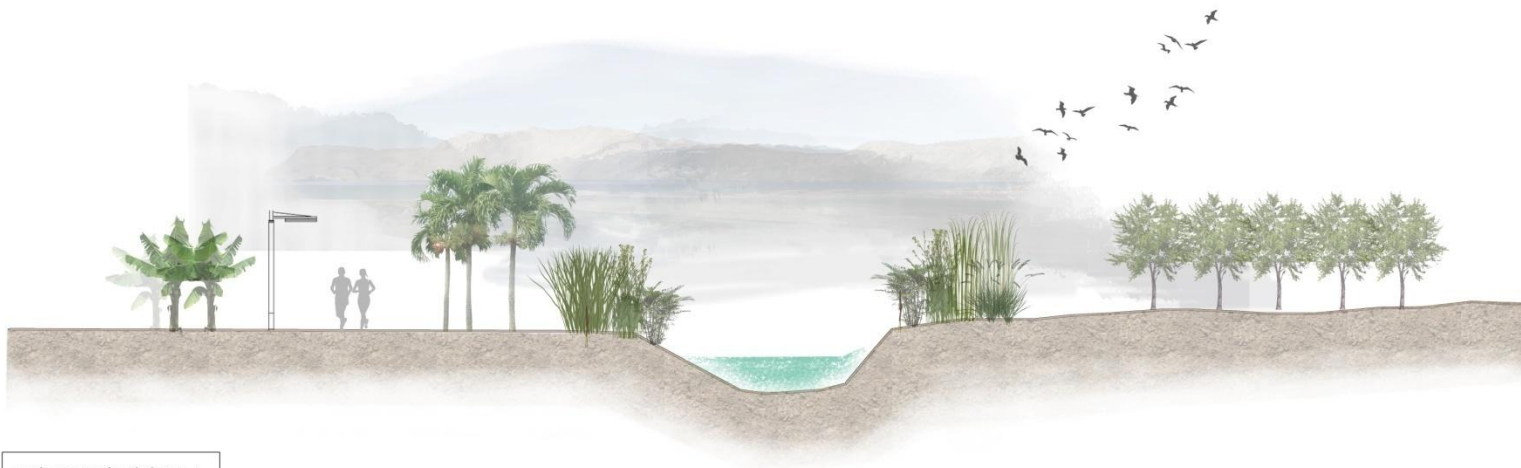

διακοπή ποταμού από κατοικίες

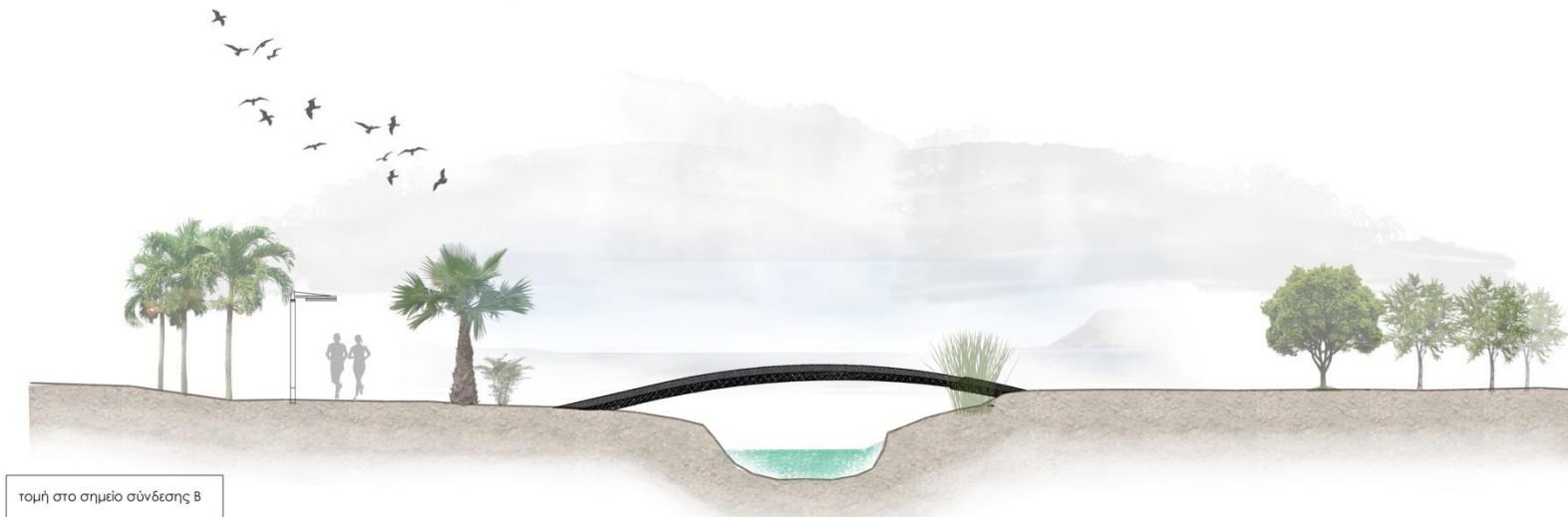

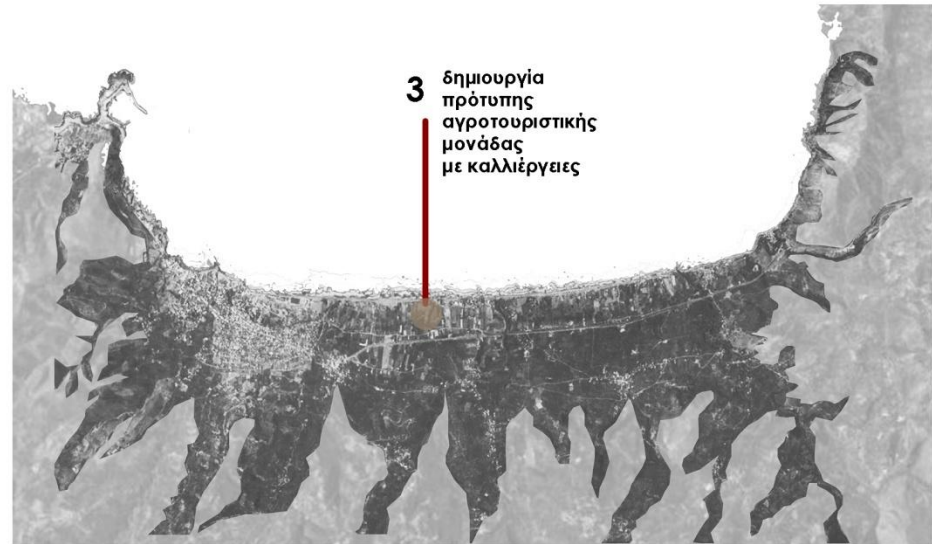
διάγραμμα αστικού ιστού περιοχής και οικολογικών διαδρόμων/ποταμιών

τομή στο σημείο σύνδεσης Α

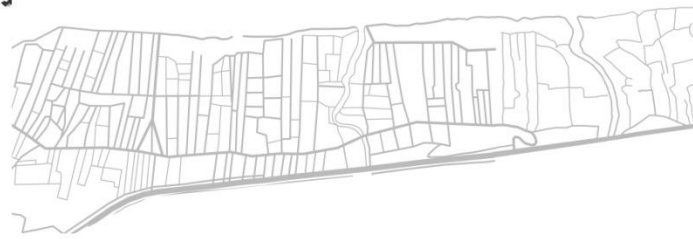

3 αγροτουριστική μονάδα με καλλιέργειες

ΥΠΟΜΝΗΜΑ

- δίκτυο κινήσεων
- υδάτινα στοιχεία
- δομημένος χώρος
- θερμοκηπία
- υπαίθριες καλλιέργειες
- αρδύσιμη γη
- προτεινόμενοι πεζόδρομοι

δίαγραμμα ροής κινήσεων

δίαγραμμα οικολογικών διαδρόμων και δομημένου περιβάλλοντος

χάρτης δομημένου περιβάλλοντος και θερμοκηπίων

δεύτερη πιθανώς προτεινόμενη έκταση για δημιουργία αγροτουριστικής δραστηριότητας

Περιοχή πρότασης αγροτουριστικής μονάδας

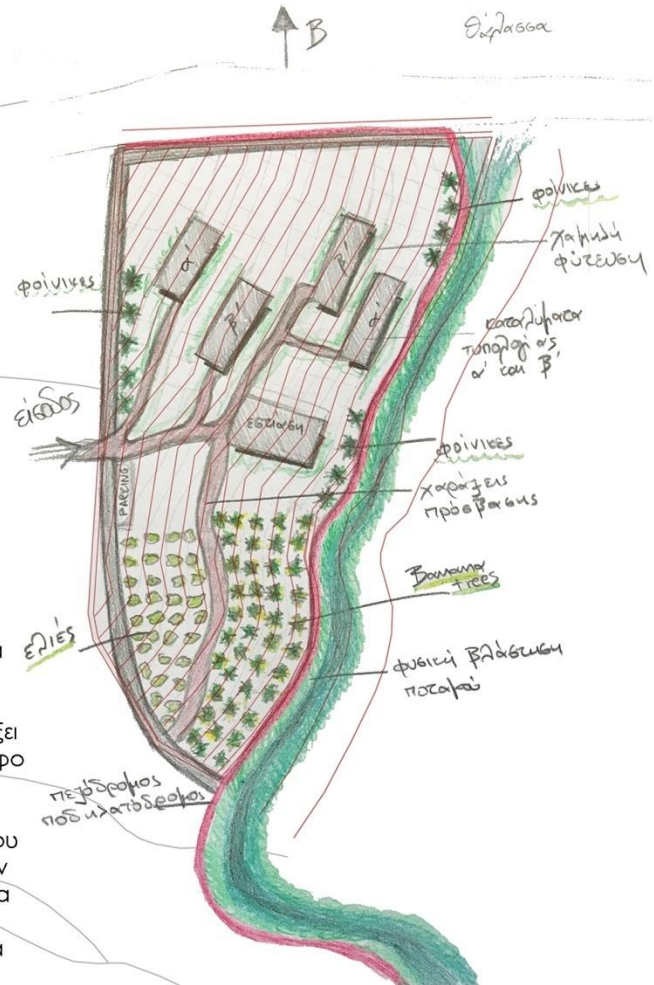

όψη προτεινόμενης αγροτουριστικής μονάδας

5. Προτάσεις 5.3. Μελέτη πρότασης

Παρατηρώντας ότι η περιοχή έχει ομαλές υψομετρικές καμπύλες με ελαφρά κλίση προς την θάλασσα, οι χαράξεις για την τοποθέτηση των κτιριακών όγκων θα παρθούν γραμμικά-παράλληλα με την ροή της κοίτης του ποταμού. Στόχος είναι να υπάρξει αρμονία στο ανάγλυφο εδάφους με τον περιβάλλοντα χώρο του οικιστικού συνόλου καθώς και των κτιρίων του με τη πρόσοψη να τοποθετείται με προσανατολισμό στα βορειοανατολικά.

έκταση οικοπέδου 48.858,13 m²
 επιφάνεια κάλυψης καταλυμάτων 873,4m²
 επιφάνεια κάλυψης μονάδας εστίασης 239m²

Πρότυπη Αγροτουριστική Μονάδα

Η μονάδα αποτελείται από 4 καταλύματα φιλοξενίας, δυο διαφορετικών τυπολογιών και από ένα κεντρικό κτίριο με χρήσεις εστίασης, αποθήκευσης, σεμιναρίων και λοιπών δραστηριοτήτων.

Ο **περιβάλλοντας χώρος** των καταλυμάτων οργανώνεται από δενδροφυτεύσεις χαμηλού ύψους, αρωματικά κρητικά βότανα. Η εσωτερική επικοινωνία και πρόσβαση των καταλυμάτων γίνεται με πλακόστρωτες διαδρομές.

Το νότιο μέρος του αγροκτήματος διαμορφώνεται από **καλλιέργειες** μπανανιάς στο ανατολικό τμήμα που βρίσκεται απ' την πλευρά του ποταμιού Κορφαλώνα ενώ στο δυτικό μέρος υπάρχει καλλιέργεια από ελαιόδενδρα.

		Η ελιά ή ελαιόδενδρο ή Οlea είναι γένος καρποφόρων δέντρων της οικογένειας των Ελαιωσείων (Oleaceae), το οποίο συναντάται πολύ συχνά στην Ελλάδα. Ο καρπός του ονομάζεται επίσης ελιά και από αυτόν παράγεται το ελαιόλαδο.
		Η μπανανιά ή Musa είναι βοτανώδες φυτό, όχι δέντρο, παρά το ότι διαθέτει ένα φαινομενικό κορμό και τυπικά αναπτύσσεται σε ύψος μέχρι και 6 μ.
		κρητικός φοίνικας ή Φοίνικας του Θιέρραστου (Phoenix theophrasti) είναι ένας μικρός φοίνικας, ενδημικός στην ανατολική περιοχή της Μεσογείου, με πολύ παραρτημένη εξάπλωση σε λίγες περιοχές, κύριας της Κρήτης.
		αρωματικά κρητικά βότανα που είναι ενδημικά φυτά της Κρήτης, όπως η Μελιόχορα (Siderites sylvatica) και ο Δέλταμος (Origanum dictamnus L.) και άλλα όπως η Ρίγανη (Origanum vulgare ssp. hirtum) το Θάυμαρι (Cordylanthus corallifolius), Χαλιμύνη (Marrubium stramonium), Διανθόλαβαν (Thymus capitatus officinalis), Βασιλικός (Ocimum basilicum)

κλίμακα σχεδίου

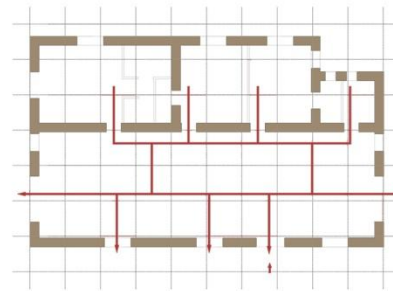
5. Προτάσεις 5.4. Τυπολογία καταλυμάτων

ΠΕΡΙΓΡΑΦΗ

κτίριο εστίασης και δράσεων αγροτουριστικής μονάδας

υλικά : σκελετός φέροντος οργανισμού από λιθοδομή, πλάκα οροφής από εμφανές οπλισμένο σκυρόδεμα , διαμόρφωση περιβάλλοντος χώρου από πέτρινες πλάκες περιμετρικά του κτιρίου και ξύλινο δάπεδο περιμετρικά της κολυμβητικής δεξαμενής.

ΔΙΑΓΡΑΜΜΑ ΡΟΗΣ ΚΙΝΗΣΕΩΝ

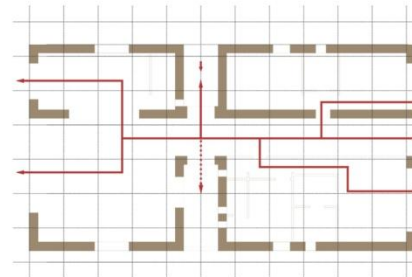
ΧΡΗΣΗ ΛΕΙΤΟΥΡΓΙΩΝ

121,3 m² ιδιωτικός χώρος

111,7 m² κοινόχρηστος χώρος

κατάλυμα τυπολογίας β' αγροτουριστικής μονάδας

φέρων οργανισμός και τοίχοι πλήρωσης του κτιρίου από λιθοδομή, στέγαση κτιρίου από εμφανές οπλισμένο σκυρόδεμα, επίστρωση με πλάκες στον περιβάλλοντα χώρο του κτιρίου και περιμετρικά της κολυμβητικής δεξαμενής επίστρωση από ξύλινο εμποτισμένο δάπεδο εξωτερικού χώρου.

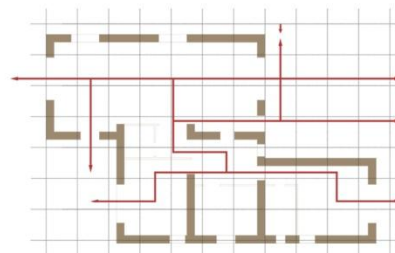

108,3 m² κοινόχρηστος χώρος

138,2 m² ιδιωτικός χώρος

κατάλυμα τυπολογίας α' αγροτουριστικής μονάδας

φέρων οργανισμός και τοίχοι πλήρωσης του κτιρίου από λιθοδομή, στέγαση κτιρίου από εμφανές οπλισμένο σκυρόδεμα, επίστρωση με πλάκες στον περιβάλλοντα χώρο του κτιρίου και περιμετρικά της κολυμβητικής δεξαμενής επίστρωση από ξύλινο εμποτισμένο δάπεδο

95 m² κοινόχρηστος χώρος

95,1 m² ιδιωτικός χώρος

5. Προτάσεις 5.4. Τυπολογία καταλυμάτων

Δραστηριότητες & Χρήσεις

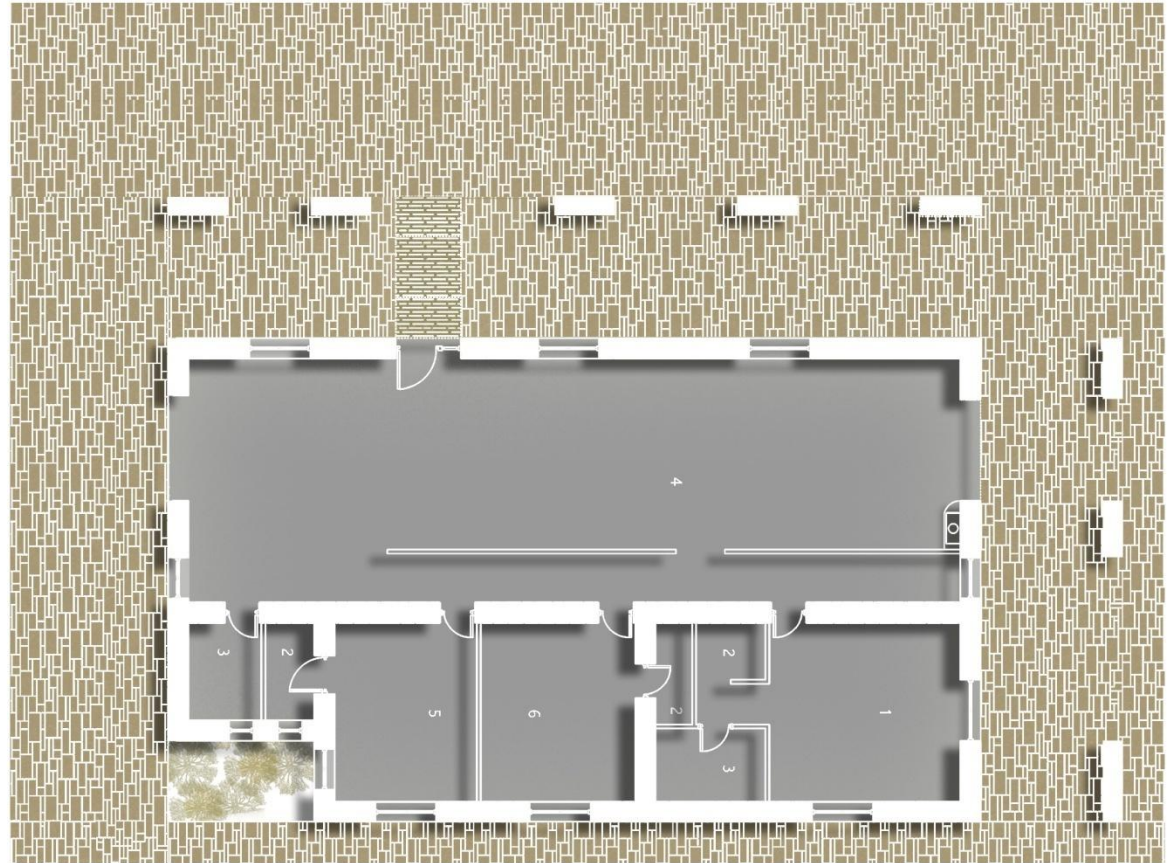
- ~ γευσίγνωσία τοπικών προϊόντων
- ~ οινογευσία
- ~ διεξαγωγή σεμιναρίων
- ~ χώρος εστίασης επισκεπτών
- ~ αποθήκευση συγκομιδής

ΧΩΡΟΣ ΕΣΤΙΑΣΗΣ

κάτοψη

κλίμακα 1:100

1. κουζίνα
2. βοηθητ. χώρος
3. αποχωρητήριο
4. χώρος εστίασης
5. αποθήκευση ελαιολάδου
6. αποθήκευση κρασιών

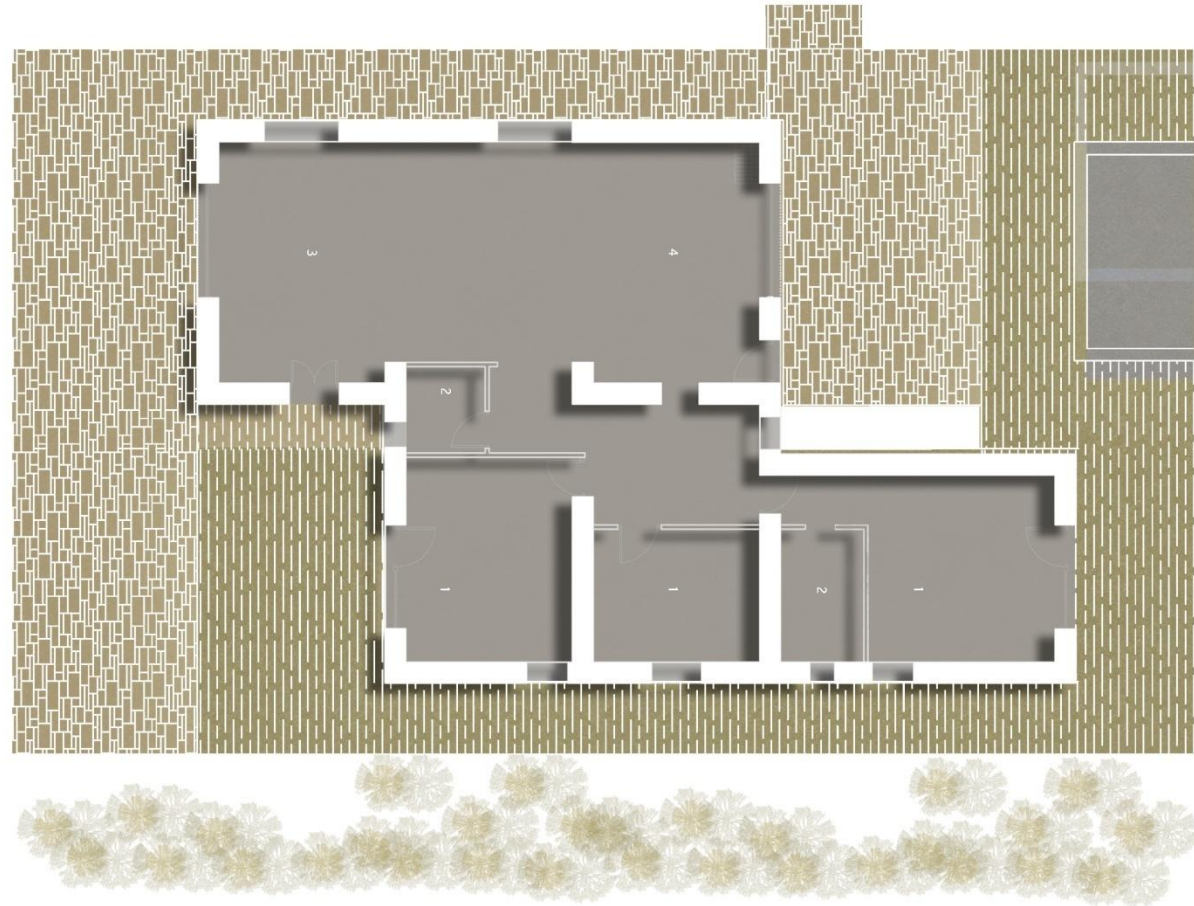

5. Προτάσεις 5.4. Τυπολογία καταλυμάτων

ΧΩΡΟΣ ΔΙΑΜΟΝΗΣ
α' τυπολογία

κάτοψη
κλίμακα 1:100

1. υπνοδωμάτια
2. αποχωρητήριο
3. κουζίνα
4. καθιστικό

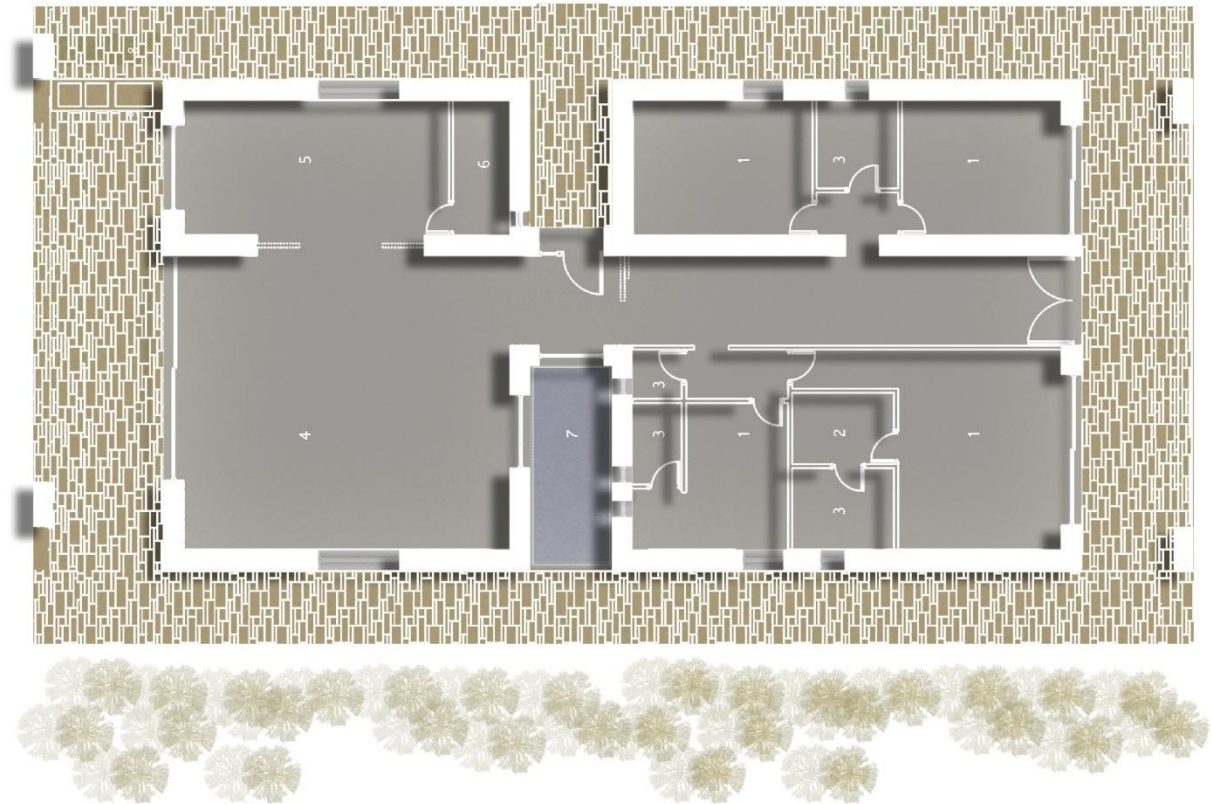

5. Προτάσεις 5.4. Τυπολογία καταλυμάτων

ΧΩΡΟΣ ΔΙΑΜΟΝΗΣ
β' τυπολογία

κάτοψη
κλίμακα 1:100

1. υπνοδωμάτια
2. ιματιοθήκη
3. αποχωρητήριο
4. καθιστικό
5. κουζίνα
6. αποθήκη
7. στοιχείο νερού
8. barbeque

5. Προτάσεις 5.4. Τυπολογία καταλυμάτων

κτίριο εστίασης
και δράσεων
καταλύματος

βόρεια πρόσοψη
φωτορεαλιστική
αποτύπωση
υλικών
αγροτουριστικής
μονάδας

5. Προτάσεις 5.4. Τυπολογία καταλυμάτων

τύπος
καταλύματος α'

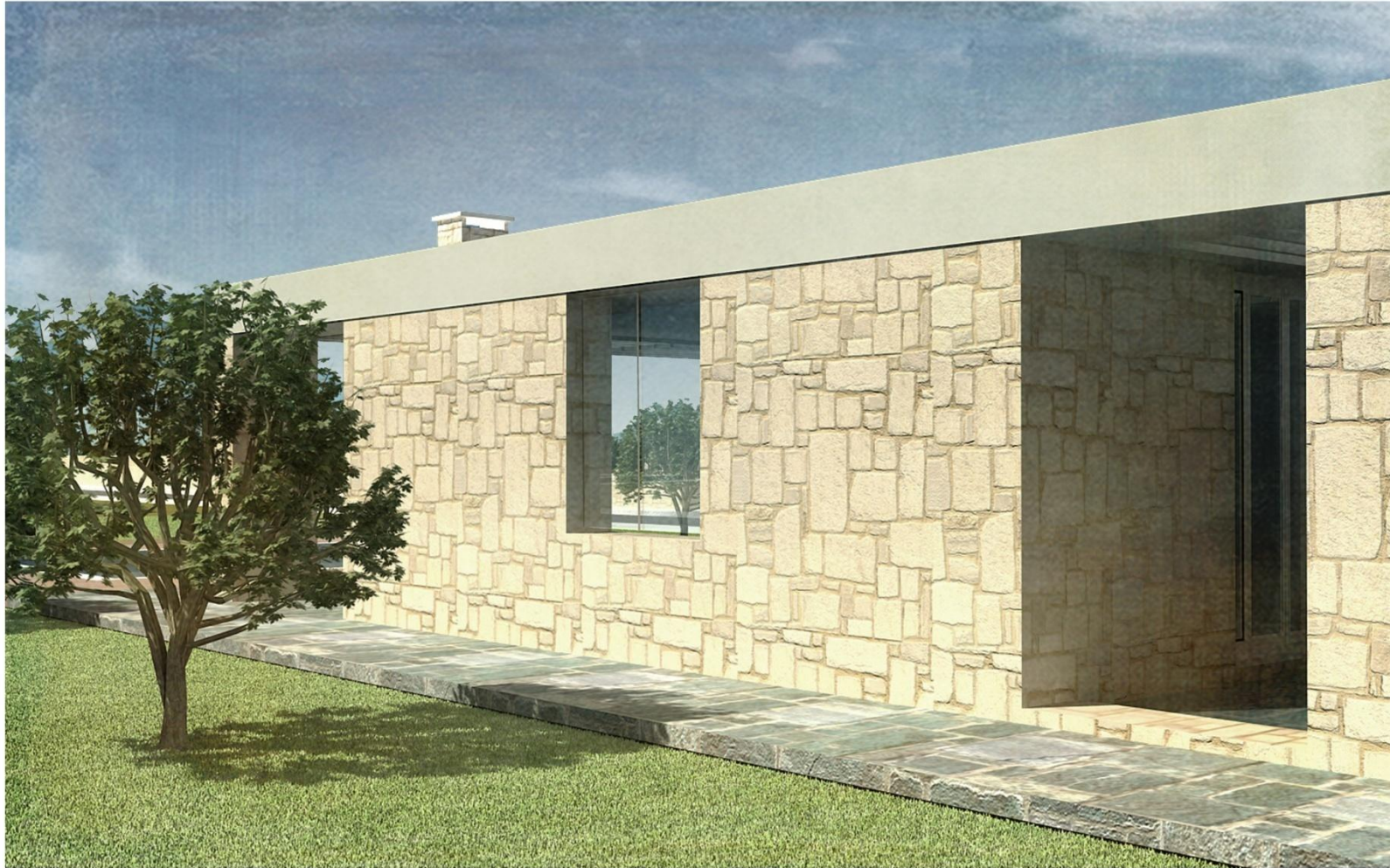
βόρεια όψη
φωτορεαλιστική
αποτύπωση
υλικών
καταλύματος
αγρο-
τουριστικής
μονάδας

5. Προτάσεις 5.4. Τυπολογία καταλυμάτων

τύπος
καταλύματος β'

όψη εισόδου
δυτικά
φωτορεαλιστική
αποτύπωση
υλικών
καταλύματος
αγροτουριστικής
μονάδας

5. Προτάσεις 5.4. Τυπολογία καταλυμάτων

τυπολογία
καταλύματος β'

βόρεια πρόσοψη
φωτορεαλιστική
αποτύπωση υλικών
καταλύματος
αγροτουριστικής
μονάδας

5. Προτάσεις 5.5. Αγροτουριστική μονάδα

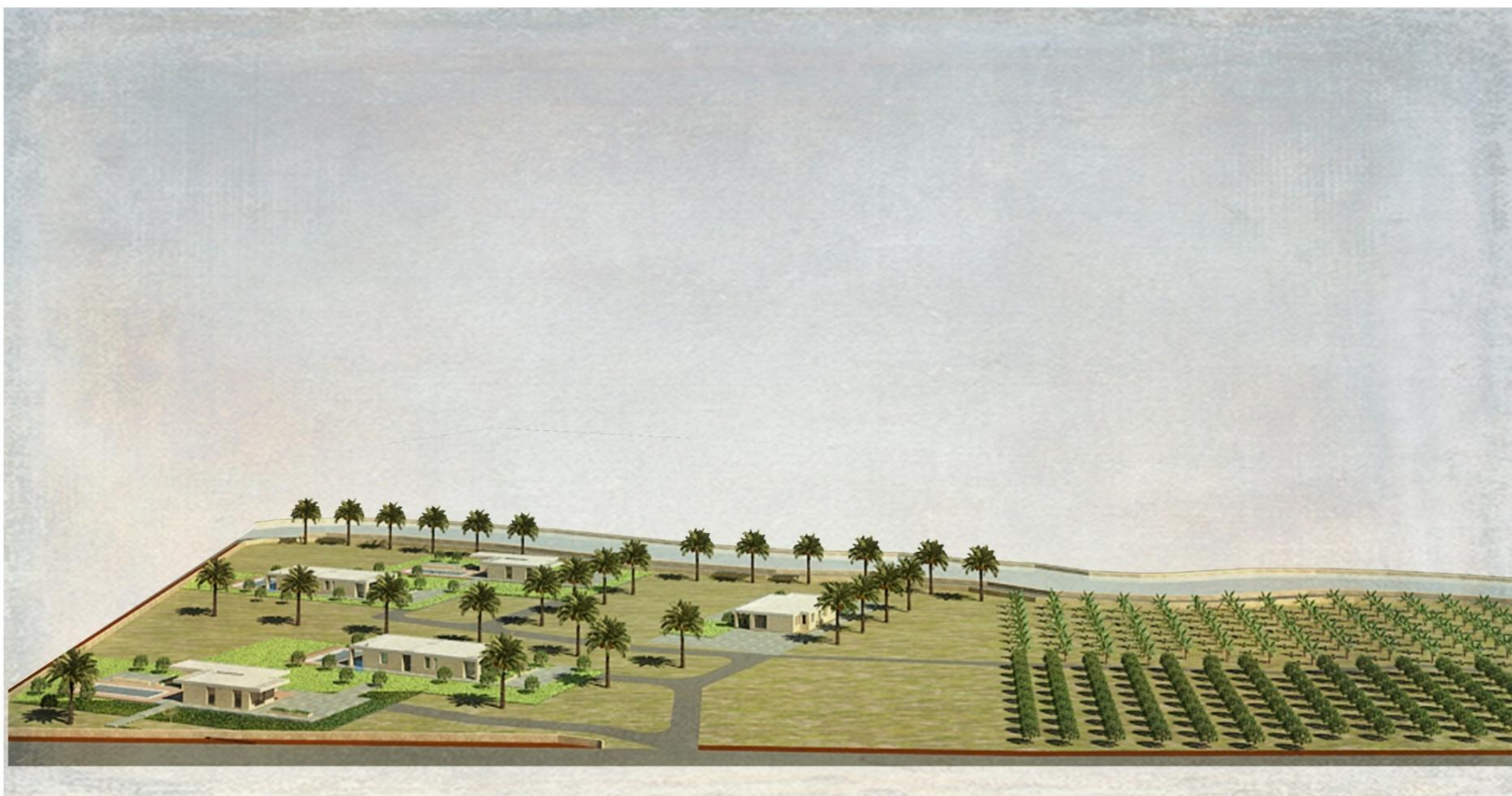

γενική άποψη
αγροτουριστικής
μονάδας

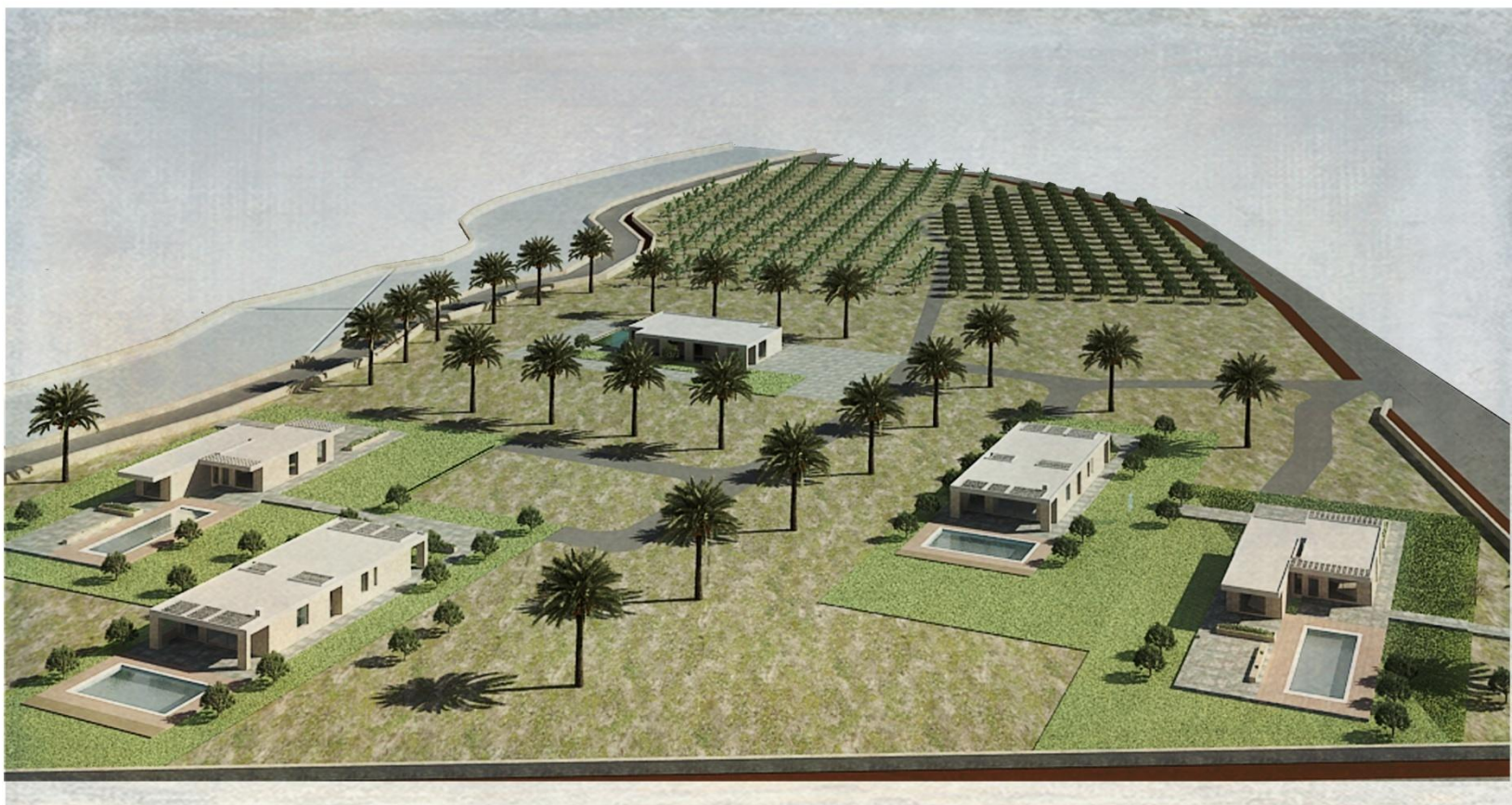
5. Προτάσεις 5.5. Αγροτουριστική μονάδα

γενική άποψη
αγροτουριστικής
μονάδας

5. Προτάσεις 5.5. Αγροτουριστική μονάδα

γενική άποψη
αγροτουριστικής
μονάδας

Βιβλιογραφία & Ιστογραφία

Ο ΑΓΡΟΤΟΥΡΙΣΜΟΣ ΣΤΗΝ ΕΛΛΑΔΑ ΚΑΙ ΤΗΝ ΕΥΡΩΠΗ (Διπλωματική εργασία) Τσαπάκη Ι.Χριστίνα (Μεταπτυχιακό Πρόγραμμα Σπουδών στη Διοίκηση Επιχειρήσεων – MANAGEMENT ΤΟΥΡΙΣΜΟΥ

«ΕΠΙΠΤΩΣΕΙΣ-ΠΡΟΟΠΤΙΚΕΣ ΕΞΕΛΙΞΗΣ ΤΟΥ ΕΝΑΛΛΑΚΤΙΚΟΥ ΤΟΥΡΙΣΜΟΥ ΣΤΗΝ ΕΛΛΑΔΑ 2006» Μαντζουράνη Κ. & Τζιφάκη Χ. ΠΤΥΧΙΑΚΗ ΕΡΓΑΣΙΑ Α.Τ.Ε.Ι. ΚΡΗΤΗΣ Σ.Δ.Ο. ΤΜΗΜΑ ΤΟΥΡΙΣΤΙΚΩΝ ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΕΩΝ

«ΕΝΑΛΛΑΚΤΙΚΟΣ ΤΟΥΡΙΣΜΟΣ ΚΑΙ ΤΑ ΔΙΑΦΟΡΟΠΟΙΗΤΙΚΑ ΧΑΡΑΚΤΗΡΙΣΤΙΚΑ ΤΟΥ, Η ΠΕΡΙΠΤΩΣΗ ΤΗΣ ΚΡΗΤΗΣ» ΚΑΛΛΕΡΓΗ Σ. ΠΤΥΧΙΑΚΗ ΕΡΓΑΣΙΑ Α.Τ.Ε.Ι. ΗΡΑΚΛΕΙΟΥ ΚΡΗΤΗΣ ΣΧΟΛΗ ΤΟΥΡΙΣΤΙΚΩΝ ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΕΩΝ ΤΜΗΜΑ ΔΙΟΙΚΗΣΗΣ ΚΑΙ ΟΙΚΟΝΟΜΙΑΣ

«Ο ΑΕΙΦΟΡΟΣ ΤΟΥΡΙΣΜΟΣ ΣΤΗ ΜΕΓΑΛΗ ΚΑΙ ΣΤΗ ΜΙΚΡΗ ΚΛΙΜΑΚΑ.ΤΕΚΜΗΡΙΑ ΚΑΙ ΠΡΟΥΠΟΘΕΣΕΙΣ» Αυγερινού-Κολώνια Σ. & Ι. Σπυρόπουλος & Α. Τουφεγγοπούλου (Τομέας ΠΟΛΕΟΔΟΜΙΑΣ και ΧΩΡΟΤΑΞΙΑΣ ΣΧΟΛΗ ΑΡΧΙΤΕΚΤΟΝΩΝ ΕΜΠ,ΑΘΗΝΑ)

«ΑΓΡΟΤΟΥΡΙΣΜΟΣ ΣΤΗΝ ΚΡΗΤΗ. ΠΑΡΑΔΟΣΙΑΚΑ ΞΕΝΟΔΟΧΕΙΑ ΚΑΙ ΑΓΡΟΤΟΥΡΙΣΤΙΚΕΣ ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΕΙΣ» Καμπιτάκη Ε. 2007, ΠΤΥΧΙΑΚΗ ΕΡΓΑΣΙΑ Α.Τ.Ε.Ι. ΣΧΟΛΗ ΔΙΟΙΚΗΣΗΣ ΚΑΙ ΟΙΚΟΝΟΜΙΑΣ ΤΜΗΜΑ ΤΟΥΡΙΣΤΙΚΩΝ ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΕΩΝ

ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑΚΟ ΠΛΑΙΣΙΟ ΧΩΡΙΚΟΥ ΣΧΕΔΙΑΣΜΟΥ ΚΑΙ ΑΕΙΦΟΡΟΥ ΑΝΑΠΤΥΞΗΣ ΠΠΣΧΑΑ ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑΣ ΚΡΗΤΗΣ

ΕΡΓΑΣΙΑ ΔΙΑΘΕΜΑΤΙΚΟΥ ΕΡΓΑΣΤΗΡΙΟΥ ΜΕΤΑΠΤΥΧΙΑΚΟΥ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑΤΟΣ ΣΠΟΥΔΩΝ ΑΡΧΙΤΕΚΤΟΝΙΚΗΣ Τ.Κορακάκη & Σ.Γιαουρτά 2014, καθ.Δ.Διμέλλη ΠΟΛΥΤΕΧΝΕΙΟΥ ΚΡΗΤΗΣ, Μελέτη : ΑΝΑΓΝΩΡΙΣΗΣ ΑΡΧΙΤΕΚΤΟΝΙΚΗΣ ΦΥΣΙΟΓΝΩΜΙΑΣ ΟΙΚΙΣΜΩΝ Ν. ΧΑΝΙΩΝ 1984.

-“Τα Χανιά 100 χρόνια από την Ένωση στο 2013” , Αιμιλία Κλάδου-Μπλέτσα

-Δ. ΒΑΣΙΛΙΑΔΗΣ : ΘΕΩΡΙΑ ΤΗΣ ΑΙΓΑΙΟΠΕΛΑΓΙΤΙΚΗΣ ΑΡΧΙΤΕΚΤΟΝΙΚΗΣ ΥΠΟ ΑΝΗΣΥΧΗ ΟΠΤΙΚΗ ΓΩΝΙΑ 1975

-Κούμοι-Μιτάτα και Βοσκοί στα Λευκά Όρη και Ψηλορείτη, Α. Πλυμάκης 2008

ΜΕΛΕΤΗ ΔΙΕΡΕΥΝΗΣΗΣ ΤΟΠΙΑΚΩΝ ΕΠΕΜΒΑΣΕΩΝ ΣΤΑ ΒΟΡΕΙΑ ΠΑΡΑΛΙΑΚΑ ΜΕΤΩΠΑ ΔΗΜΩΝ ΚΙΣΑΜΟΥ ΚΑΙ ΜΗΘΥΜΝΗΣ 2009-2010
Ο.Α.ΔΥ.Κ. του ΠΟΛΛΥΤΕΧΝΕΙΟΥ ΚΡΗΤΗΣ και της ΕΠΙΤΡΟΠΗΣ ΕΡΕΥΝΩΝ

<http://traveldailynews.gr/hypostyles/article/639>

<http://www.anko.gr/Ministry/primary%20sector/Primary.htm>

<http://www.academia.edu>

<http://www.incrediblecrete.gr>

<http://geodata.gov.gr/>

<http://www.e-demography.gr/>

<http://www.statistics.gr/portal/page/portal/ESYE/PAGE-interactive-census-map>

http://www.ogeeka-dimitra.org.gr/enimerosi/pep_kritis/pep_kritis_stoxoi.htm

*Φωτογραφικό αρχείο Μιχάλη Ανδριανάκη και Στέλιου Λαϊνάκη

* τοπογραφικά στοιχεία από Σταύρο Λυκάκη

Κλείνοντας θα ήθελα να ευχαριστήσω την κυρία Καραμανέα που μέσα από το μάθημά της και εν συνεχεία κατά την εκπόνηση της διπλωματικής μου εργασίας με δίδαξε να διαβάζω το τοπίο, να κοιτάζω βουνά και να σκέφτομαι πως λειτουργεί η βλάστηση, το υδάτινο στοιχείο και ολόκληρος ο μηχανισμός του μεγαλείου της φύσης.

Αφιερωμένο στον τόπο μου και σε όσους τον αγαπούν,

"Από τη μέση του εγκρεμού
στη μέση του άλλου πελάγου
"Σ' όλους τους τόπους κι αν γυρνώ
μόνον ετούτον αγαπώ!"

Οδ.Ελύτης

